

Пећи десетлећа
посвећеносћи

*Five decades
of enthusiasm*

Изложба поводом
педесет година рада
Завичајног музеја
1954 у Јагодини
—
2004

Пет десетлећа посвећености

Посебно издање поводом педесетогодишњице рада
Завичајног музеја у Јагодини
1954-2004

Издавач
Завичајни музеј у Јагодини
Главни и одговорни уредник
Бранислав Цветковић
Уредници
Бранислав Цветковић и Смиљана Додић
Аутори
Љубица Здравковић
Мира Бојкић
Миодраг Алексић
Душко Грбовић
Бранислав Цветковић
Смиљана Додић
Радован Петровић
Хорхе Валда Домингез
Фотографије
Милосав Брајковић
Превод
Бранислав Цветковић и Смиљана Додић
Технички уредник и дизајн
Зоран Јевремовић
Штампа
Графичко предузеће Штампа,
35000 Јагодина, Л. Ђукића 50
Тираж 500 примерака

Published by
Regional Museum in Jagodina
Editor-in-chief
Branislav Cvetković
Edited by
Branislav Cvetković and Smiljana Dodić

Authors
Ljubica Zdravković
Mira Bojković
Miodrag Aleksić
Duško Grbović
Branislav Cvetković
Smiljana Dodić
Radovan Petrović
Jorge Valda Dominguez

Photography
Milosav Brajković
Translations
Branislav Cvetković and Smiljana Dodić
Designed by
Zoran Jevremović
Printed by
Štampa, Jagodina
Circulation 500

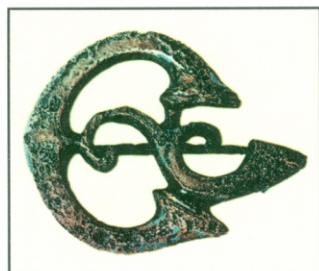
Издавање и штампање публикације омогућено је средствима буџета
Скупштине Општине Јагодина

■ Зграда Завичајног музеја
(бивши Соколски дом, 1935)
Regional Museum
(Formerly Falcon's society, 1935)

069(497.11)(083.824)

Пећи десетлећа посвећености

*Five decades
of enthusiasm*

Педесет година
рада Завичајног музеја
у Јагодини

Fiftieth Anniversary
of the Regional Museum
in Jagodina

1954 - 2004

уредници
Бранислав Цветковић
Смиљана Додић

editors
*Branislav Cvetković
Smiljana Dodić*

Фибула

Илињача, Драгово,
3. век,
бронза, ливење,
1 - 3,8 см,

Археолошко одељење, инв. бр. 2458,

Cvetković B, Dodić S, ed.: 60; Додић,
Петровић, Алексић 2004: 53, бр. 80.

Мала бронзана фибула, пронађена током истраживања касноантичког митреума на локалитету Илињача у левачком селу Драгову, припада типу плочастих копчи рађених техником проламања, какве су често налажене дуж Рајнског и Дунавског лимеса. Наш примерак, особен по издуженом облику, те украшен трубастим и пелта орнаментом, по идеји дизајнера Слободана Селенића својевремено је одабран за лого Музеја.

РП

Fibula

Ilinjača, Dragovo,
3rd C,
bronze, cast,
L 3,8 cm,

Archaeology Department, reg. no. 2458,

Cvetković B, Dodić S, ed.: 60; Додић,
Петровић, Алексић 2004: 53, бр. 80.

Small bronze fibula excavated during the research of the late Antique mitreum at the Ilinjača site, Dragovo village, of the type commonly found at the Rhine and Danube Limes. For its decorative value the specimen was chosen as the Museum's logo.

RP

Садржај

Уводна реч	07	Foreword
Списак аутора	10	List of authors
Списак скраћеница	10	List of abbreviations
Каталог	11	Catalogue
Библиографија	39	Bibliography

Contents

Foreword

List of authors

List of abbreviations

Catalogue

Bibliography

■ Кочин храст, Коћино село
Old oak, Koćino selo

Уводна реч

Напор претходних генерација да се на професионалној и стручној основи организује служба заштите културних добара у Средњем Поморављу оличен је у пет деценија дугом постојању музејске установе са седиштем у Јагодини. Обележавање педесетогодишњица, првог великог јубилеја јагодинског Завичајног музеја, разлог је не само за свечаност, већ је и повод за ретроспективу и разговоре о путевима у будућност.

Први покушаји покретања музејске службе у Поморављу забележени су око 1950. године. Ипак, власти ће тек 30. септембра 1954. године званично основати музеј у Јагодини (Cvetković, Dodić, ed. 2001: 9-10; Гробовић 2003а), захваљујући труду Душана Вукићевића Дује (1897-1969), наставника историје. Збирка стариња, коју је Д. Вукићевић годинама сакупљао при Учитељској школи, састављена од природњачких, археолошких и историјских предмета, постала је језгро новоформираних музејских фондова. Почетне године рада Музеја у Јагодини биле су обележене тешкоћама. Д. Вукићевић је с муком покушавао да идеју о музејској делатности афирмише у јавности, док је обезбеђивање адекватних просторних и радних услова за установу потрајало више од двадесет година (Вукићевић 1958). Изворна грађа јасно сведочи о мукотрпном и незавидном пионирском послу првих музеалаца, сукобљених са специфичним менталитетом средине и тешким наслеђем заосталости и необразованости. Вукићевић се узалуд оглашава у штампи позивима за решење проблема музејске зграде, а услед недовољног интересовања публике његово предавање о значају Музеја бива више пута отказано (Гробовић 2003а: 139).

Прва, почетна фаза развоја јагодинског музеја окончана је одласком Д. Вукићевића у пензију 1961. године. На месту управника 1963. године наслеђује га Саво Ветнић, археолог. Захваљујући својим организационим способностима, а на основу Вукићевићеве замисли (Вукићевић 1954) и у складу с потребама града и региона, С. Ветнић успева да у наредних двадесетак година од мале музејске установе с пар запослених лица начини средишњу заштитарску службу Поморавља састављену из више одељења (Vetnić 1966). У Енциклопедији ликовних уметности музејска установа у тадашњем Светозареву наведена је под називом Народни музеј комплексног типа, основан 1954, који у свом саставу има палеонтолошку, археолошку, историјску и етнолошку збирку (Kraut 1966).

Током седамдесетих и осамдесетих година организација рада у Завичајном музеју и даље се заснивала на почетној концепцији која је установу видела као службу заштите културних добара комплексног типа, са нагласком на градском, завичајном и регионалном. У том периоду нарастају музејски фондови Археолошког (археологи С. Ветнић и Милорад Стојић), Историјског (историчар Љубица Здравковић), Уметничког (историчар уметности Мира Бојкић) и Етнолошког одељења (етнолог Миодраг Алексић). Након вишеструких селидби Музеј 1981. године, у време новог директора М. Алексића, етнолога, коначно добија у трајно власништво зграду бившег Соколског дома (саграђена 1935. по пројекту арх. Момира Коруновића), у којој се и сада налази. Зграда старе Соколане је 1987. проглашена спомеником културе и стављена под заштиту државе. Осим музејске зграде у улици Кнегиње Милиције бр. 82, Завичајни музеј има у свом власништву парцеле

на археолошком локалитету Јеринин град у Старом селу, као и парцелу око старог Кочиног храста у Кочином селу.

Посебну афирмацију изложбене, педагошке и научне делатности Завичајни музеј бележи крајем осамдесетих и почетком деведесетих година. У време директора Милутина Којића, историчара уметности, установа повећава стручни део кадра (историчар Душко Гробовић, историчар уметности Бранислав Цветковић, археологи Смиљана Крстић-Додић и Радован Петровић), Музеј добија нову сталну поставку и реконструкцију зграде. У време директора Бранимира Пантића функционалним издвајањем грађе из Археолошког одељења формирано је посебно Природњачко одељење (геолог Хорхе Валда Домингез). Даљом реорганизацијом рада установе у време директора Бранислава Цветковића појачано је деловање стручних одељења и рад помоћних служби, подстакнута је издавачка и истраживачка делатност, а новембра 2001. године отворена ја најновија стална изложбена поставка (Cvetković, Dodić, ed. 2001). Након пола века посвећености музеолошком раду и ентузијазма генерација музеалаца, колектив Музеја на крају 2004. године може бити задовољан што је основна делатност под тешким околностима употпуњена и развијена. Да би се, међутим, досегли они највиши стандарди у стручном и научном погледу, биће неопходно да најпре друштво и средина, а још више држава, достигну потребан ниво развитка.

Завичајни музеј је данас састављен од пет стручних одељења (Природњачко, Археолошко, Етнолошко, Историјско и Уметничко) и шест помоћних служби (Општа, Педагошка, Документалистичка, Фотографска, Библиотечка и Конзерваторска). С обзиром на обим прикупљене грађе, њен значај и стручне и научне резултате остварене у истраживању прошлости и културе града и Средњег Поморавља, Музеј спада у групу значајних установа културе у држави (Музеји 1993: 76; Културна ризница Србије 1996: 328; Енциклопедија српске историографије 1997: 218), а сходно одлуци Министарства културе од 1995. године добио је регионалну надлежност над територијом општина Јагодина, Деспотовац, Свилајнац и Рековац.

У складу с изазовима транзиције, Стручни колегијум Музеја донео је одлуку о дугорочном развоју установе под називом Пројекција развоја Завичајног музеја у Јагодини 2004-2014, којом се третирају сви кључни сегменти рада установе: зграда и услови чувања, музејске збирке, пројекти, конзервација, педагошки рад, са циљем да се помоћу расположивих ресурса у наредном периоду остваре стандарди савремене музеологије. У плану су као ургентне акције целовита реконструкција електроинсталација у целој згради и адаптација Уметничког депоа смештеног на спрату задњег дела музејске зграде. Сређивање и раздвајање Археолошког депоа од просторија Етнолошког и Историјског депоа сагледано је у контексту повећања простора за депоновање грађе, што претпоставља потребу подземних прокопавања. Климатизација зграде и обезбеђење прописаних услова чувања јесу следећи приоритет адаптационих радова на згради, с обзиром да у Србији готово ниједан музеј нема одговарајуће стандарде у овој основној музеолошкој равни. Када је реч о сталној изложбеној поставци, пројекција предвиђа конструисање монтажне галерије у великој изложбеној сали која би

■ Јеринин град, Старо Село
Fortress of Jerinin grad, Staro Selo

на најбољи начин удвостручила излагачки простор, истовремено не угрожавајући споменичке одлике зграде као законом заштићеног објекта.

Зграда Завичајног музеја располаже са око 500 м² изложеног простора у две сале, са десетак канцеларија-кабинета, стручном библиотеком, фотографском и конзерваторском лабораторијом и три депоа. Поседује око 150.000 предмета сврстаних у педесетак збирки од којих знатан део поседује високе културолошке и националне вредности. Грађа Археолошког одељења најбројнија је и по много чему најзначајнија. Води се у неколико великих збирки. Неолитска збирка има 7380 инвентарисаних предмета, Збирка металних доба 9930, Античка збирка 1770, Средњовековна збирка 1178, а Нумизматичка збирка 4500 инвентарних јединица. Фондови Историјског одељења такође су веома обимни. Збирка Оружја и војне опреме садржи 250 предмета, Збирка плаката око 7000 јединица, Збирка печата 151, Збирка фотографија око 5000 јединица, Збирка костима и ношње 3 предмета, Збирка календара око 1100 јединица, Збирка разгледница око 1000 јединица, Картографска збирка 179 предмета, Збирка архивалија око 2000 јединица, Збирка знамења 300 предмета, Збирка штампе 300 јединица и Збирка диплома 600 јединица. Етнолошко одељење располаже по броју мањим фондом, од чега Погљопривреда има 160 предмета, Покућство 350 јединица, Домаћа радиност око 300 предмета, Занати око 700 јединица, Ношња око 450 и Накит око 120 предмета. Најскромније по бројности предмета је Природњачко одељење чија је грађа сврстана у три збирке, Палеонтолошку са 50 јединица, Петрографску са 30 и Минералошку са око 30 јединица. Најразноврснији су фондови при Уметничком одељењу, чије су збирке најмлађе формиране. Збирка скулптура има 30 предмета, Збирка старе и ретке књиге 90, Збирка фреско фрагмената 414 комада, Збирка копија фресака 3 јединице, Збирка култних предмета 55 јединица, Збирка икона 25 јединица, Збирка рукописа 16 јединица, Епиграфска збирка 19 предмета, Легат сликара Николе Милојевића 30 јединица, Легат сликара Миодрага Филиповића око 200 предмета, Легат сликара Живана Вулића 47, Легат слика, графика и цртежа Републичке заједнице културе око 50 дела, Збирка стакла око 200 јединица и Збирка сребра око 50 предмета. При музејској библиотеци са око 7.000 наслова и периодику чува се и Легат публицисте и новинара Светислава Шумаревића. У току је формирање Збирке науке и технике (око 300 предмета) која ће у наредном периоду прерasti у посебно одељење Музеја. Захваљујући буџетским средствима фондови су последњих десетак година знатно увећани путем откупова, теренским радом и истраживањима.

У жељи да јавности представи свој професионални лик, Завичајни музеј приређује пригодну изложбу најзначајнијих музејских предмета који су током педесет година рада Музеја

прикупљани и чувани, обрађивани и проучавани. Каталог као пратећа публикација изложбе замишљен је заправо као носећи подухват у овом прегнућу, којим у кондензованој форми треба нагласити значај ове педесетогодишњице. Много је појединача помогло формирање музејских збирки; поред самих музеалаца, били су то пријатељи и сарадници Музеја, којима је ова публикација посвећена.

Каталог је осмишљен као двојезична публикација на српском и енглеском језику и са унификованим каталошким прегледом за појединачне предмете или групе предмета. Уз назив експоната, дају се место његовог налаза или настанка, затим датовање (време настанка), материјал и техника, димензије, припадност одговарајућем музејском одељењу са инвентарним или другим бројем и на крају литература о предмету, уколико је публикован. Уз каталошкे податке додата су и краћа образложења или објашњења која појашњавају значај експоната или његове особености. Свака каталошка јединица снабдевена је посебним бројем и иницијалима аутора, потписника јединице. Списак аутора и скраћеница претходи каталогу, док је библиографија, дата по Харвард начелу, донета на крају публикације.

Каталог је формиран по хронолошком принципу. Експонати Природњачког одељења, будући најстарији, започињу каталошки низ (бр. 1-10). Следе примерци неолитске културе, најпре старчевачке фазе (бр. 11-13) а потом и винчанске фазе (бр. 14-21), по којима су збирке Музеја рано постале познате у светским размерама (Ветнић 1987; Sprache der Göttin 1994). Енеолит (бр. 22) и гвоздено доба (бр. 23-26) представљени су пажљиво одабраним експонатима са локалитета великог значаја (Стојић 1991; Стојић 2004). Антички период заступљен је експонатима нађеним у великом урбаним центру Horreum Margi (бр. 27-29), док је време касне антике и ране Византије представљено изванредним нумизматичким материјалом (бр. 30-32). Словенски свет приказан је изузетним примерцима накита (бр. 33-34), док је византијски и српски средњи век представљен разноврсном и вредном грађом (бр. 35-40). Следе предмети који осликовају поствизантијски период (бр. 41-42), време турске управе и период устанака (бр. 43-45). Народни живот (бр. 46-50, 55-57, 59-60) и варош Јагодина (бр. 51-54, 58, 61-63, 78-79, 82-86, 88-90) представљени су богатом етнолошком и историјском грађом, паралелно са изванредним експонатима из области примене уметности, сликарства и вајарства (бр. 64-77, 80-81, 87, 91-92).

Foreword

The efforts of past generations to organize a professional institution for protection of monuments of culture in Middle Pomoravlje region are obvious enough. The proof is this fiftieth anniversary of the Regional Museum in Jagodina. The occasion of this first big jubilee is the right moment for retrospection and for discussing the future.

After modest and unsuccesful steps in 1950, the founding of the museum in Jagodina eventually took place on September 30th, 1954. It occurred mainly thanks to enthousiasm of Dušan Vukićević, history lecturer in Jagodina's Gymnasium, who was appointed as the first director of the newly founded institution. His own collections of antiques entered the museum's funds. Vukićević presently faced enormous problems in managing the Museum due to the lack of tradition, the uneducated fellow citizens and the backward mentality. But when he retired in 1961, this first troublesome phase seemed over. He was to be succeeded shortly after by an archaeologist, Savo Vetnić, who was in 1963 appointed new director. He managed to organize the Museum anew as the complex institution with central regional role mostly in archaeological domain. By 1966 the Museum already established itself as the serious institution with collections of palaeontology, archaeology, history and ethnology.

The Museum's development continued through the 70s and the 80s with its original concept, as the complex museum with accents on history and culture of the town, the homeland and of the region. Finally in 1981 it settled in a building of the old Falcon society, erected back in 1935. With only slight adaptation work it opened to public in 1983. The Museum achieved its biggest development in the late 80s and early 90s with a number of excellent exhibitions, important excavations and the general fieldwork. Today it has five departments (Natural History Department, Archaeology Department, History Department, Ethnology Department and Art Department), six additional services (General, Pedagogy, Database, Library, Photography, Conservation) with seventeen employees. The permanent exhibition is settled in two halls with 500 square meters. The rest of the building comprises ten cabinets and officies, the library, photo and conservation laboratory and three separate depot spaces. The Museum officially houses more than 150.000 objects ranging from Prehistory to Modern age, stored in more than fifty different collections.

This bilingual publication has appeared following the exhibition of the masterpieces from all collections of the Museum. The catalogue units have been conceived on unified principle with important information provided for all exhibited material. The catalogue entry consists of the item's appellation, provenance or site, dating, material and technique, dimensions, registered number of the specific department and literature if published. Short explanations have been also provided on importance or specificity of a given item. Each entry is accompanied with initials of its author. Lists of entry authors and of abbreviations preceed the catalogue, while bibliography of the Harvard type follows it.

The catalogue follows chronological order. The exhibits of the Natural History Department, being the oldest Museum's items, start the lineage (nos. 1-10). Then follow the artefacts from the Neolithic, firstly the Starčevo phase (nos. 11-13) and then the Vinča phase (nos. 14-21), the importance of which have made the Museum's collections world wide known among scholars and the general public (Ветнић 1987; Sprache der Göttin 1994). Specially se-

lected objects represent the Eneolithic (no. 22) and the Iron Age (nos. 23-26), also deriving from important archaeological sites from the immediate vicinity of the town (Стојић 1991; Стојић 2004). The Antique period is recreated through the finds from the great urban center of Horreum Margi (nos. 27-29), while the Late Antique and Early Byzantium are shown with exquisite coin specimens (nos. 30-32). The great Slav culture is presented by unique examples of the Slavic silver jewellery (nos. 33-34), and the Byzantine and Serbian Medieval period with various wealthy material (nos. 35-40). The items that follow give an idea of the so-called Postbyzantine period (nos. 41-42), the period of the Ottoman rule and the Serbian uprisings (nos. 43-45). A number of ethnology and history exhibits represent the folk life (nos. 46-50, 55-57, 59-60) and the town life of Jagodina (nos. 51-54, 58, 61-63, 78-79, 82-86, 88-90) along with excellent and highly valuable artefacts of applied arts, painting and sculpture (nos. 64-77, 80-81, 87, 91-92).

Аутори каталогских јединица

ЉЗ	Љубица Здравковић, кустос, историчар
МБ	Мира Бојкић, виши кустос, историчар уметности
МА	Мир Модраг Алексић, кустос, етнолог
ДГ	Душко Грбовић, виши кустос, историчар
БЦ	Бранислав Цветковић, виши кустос, историчар уметности
СД	Смиљана Додић, виши кустос, археолог
РП	Радован Петровић, кустос, археолог
ХВД	Хорхе Валда Домингез, кустос, геолог

Authors of the catalogue entries

LjZ	Ljubica Zdravković, <i>historian, curator</i>
MB	Mira Bojković, <i>art historian, senior curator</i>
MA	Miodrag Aleksić, <i>M.A. ethnologist, curator</i>
DG	Duško Grbović, <i>historian, senior curator</i>
BC	Branislav Cvetković, <i>art historian, senior curator</i>
SD	Smiljana Dodić, <i>archaeologist, senior curator</i>
RP	Radovan Petrović, <i>archaeologist, curator</i>
HVD	Jorge Valda Dominguez, <i>geologist, curator</i>

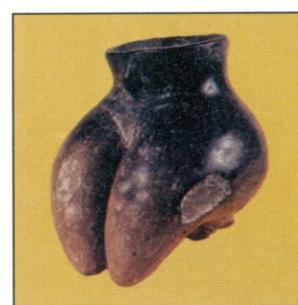
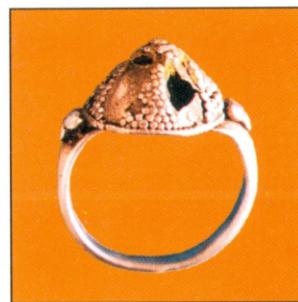
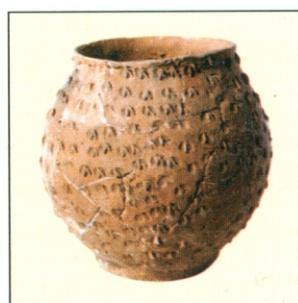
Скраћенице

бр. ЦКУ	
број Централне књиге улaska	
инв.бр.	
инвентарни број	
пр. инв. бр.	
привремени инвентарни број	
бр. м. д.	
број матичне документације	
I - дужина	
h висина	
т тежина	
R - пречник	
Ro пречник обода	
г.п.н.е.	
година пре нове ере (стара ера)	

Abbreviations

SKU	number of the Main catalogue book
reg. no.	register number
t. reg. no.	temporary register number
no. b. d.	basic documentation number
L - length	
H - height	
W - weight	
R - diameter	
Ro - diameter of rim	
B.C.	Before Christ (old era)

Каталог Catalogue

1

Минерал

Трепча-Косово,
пре око 20 милиона година,
кристали сфалерита (Zn,Fe) S и рођохрозита
($MnCO_3$),
I - 5,2 cm,
Природњачко одељење, пр. инв. бр. Г 64,
Непубликовано.

Примерак који представља део мале али
значајне Минералашке збирке Музеја,
состављене од најразноврснијих типова
минерала из свих крајева Србије, али и из
иностранства, укључујући и вулканску лаву.
ХВД

Mineral

Trepča, Kosovo,
20 million years,
crystals of sphalerite (Zn,Fe) S and
rhodochrosite ($MnCO_3$),
L - 5,2 cm,
Natural History Department, t. reg. no. Г 64,
Unpublished.

*An example representing part of not large but important
Museum's collection of minerals consisted of various specimens from almost all parts of Serbia and even from abroad, including volcanic lava.*
HVD

2

Одломак мермерног онакса

(Onix)
Лозовик, Рудник онакса и травертина,
миоцен-плиоцен, терцијар, пре око 15
милиона година,
калцијум карбонат ($CaCO_3$),
I - 15 cm,
Природњачко одељење, пр. инв. бр. Г 96,
Непубликовано.

Природно обликован купасти комад онакса
из велиоког рудника овог декоративног
камена у непосредној близини Јагодине.
ХВД

Fragment of onyx

Lozovik, Onyx quarry,
15 million years,
calcite $CaCO_3$,
L - 15 cm,
Natural History Department, t. reg. no. Г 96,
Unpublished.

Naturally modelled piece of conical particle of onyx deriving from the quarry of this quartzstone near Jagodina.
HVD

3

Отисак фосилизованог листа храста на лапорцу

(*Quercus* sp.)
Цементара Нови Поповац, Параћин,
миоцен-терцијар, пре око 20 милиона година,
фосил, лапорец,
I - 11 cm,
Природњачко одељење, пр. инв. бр. Г-35,
Непубликовано.

Добро очуван фосил храстовог листа у
камену баршунастих сазвучја.
ХВД

Fossilized oak leaf

(*Quercus* sp.)
Novi Popovac, Paraćin,
20 million years,
fossil,
L - 11 cm,
Natural History Department, t. reg. no. Г 35,
Unpublished.

A well preserved fossil of the oak leaf in a stone with velvet nuances.
HVD

4

Отисак фосилизованог листа папрати

(*Odontopteris*)
Источна Србија,
карбон, пре око 300 милиона година,
фосил, лапорец,
I - 17 cm,
Природњачко одељење, пр. инв. бр. Г - 36,
Cvetković, Dodić, ed. 2001: 51, il. 2.

Још један пример одлично сачуване
фосилне биљке, папрати која подсећа на
 ситну чипку.
ХВД

Fossilized fern leaf

(*Odontopteris*)
Eastern Serbia,
carbon, ca 300 million years
fossil,
L - 17 cm,
Natural History Department, t. reg. no. Г 36,
Cvetković, Dodić, ed. 2001: 51, il. 2.

Another perfect example of a fossilized plant, fern resembling a lace pattern.
HVD

5

Фосилизована школка*(Pecten cf. latissimus Broachi)*

Стењевац, Деспотовац,
миоцен-терцијар, пре око 15 милиона година,
калијум карбонат (CaCO_3),
I - 15 cm,
Природњачко одељење, пр. инв. бр. Г-40,
Непубликовано.

Лепо очувана фосилна школка из
миоценских језера у кланцима планине
Бељанице.

ХВД

Fossilized shell*(Pecten cf. latissimus Broachi)*

Стенјевац, Деспотовац,
миоцен-терцијар, пре око 15 милиона година,
калијум карбонат (CaCO_3),
L - 15 cm,
Natural History Department, t. reg. no. Г-40,
Unpublished.

*A finely preserved fossilized scallop shell
from prehistoric lakes in gorges of the
Beljanica mountain.*

HVD

6

Фосилизовани јеж*(Echinoidea)*

Стенјевац, Деспотовац,
миоцен-терцијар, пре око 15 милиона година,
калијум карбонат (CaCO_3),
I - 9,5 cm,
Природњачко одељење, пр. инв. бр. Г-30,
Непубликовано.

Звездasti облик и волумен дају овом
морском јежу из бељаничких кланца
скулптурални квалитет.

ХВД

Fossilized sea-urchin*(Echinoidea)*

Стенјевац, Деспотовац,
миоцен-терцијар, 15 million years,
(CaCO_3),
L - 9,5 cm,
Natural History Department, t. reg. no. Г-30,
Unpublished.

*With its starlike form this sea-urchin fossil
from the Beljanica gorges resembles a
modern sculpture.*

HVD

7

**Отици фосилних риба у
цементном лапорцу**

Цементара Нови Поповац, Параћин,
миоцен-терцијар, пре око 20 милиона
година,
калијум карбонат (CaCO_3),
I - 11 cm,
Природњачко одељење, пр. инв. бр. Г-34,
Непубликовано.

Занимљив и редак примерок окамењених риба.
ХВД

Fossilized fish*(Diplocaelus sp.)*

Нови Поповац, Параћин,
20 million years,
(CaCO_3),
L - 11 cm,
Natural History Department, t. reg. no. Г-34,
Unpublished.

*Interesting and rare example of the petrified
fish.*

HVD

8

Део вилице фосилног сурлаша*(Dipotherium gigantissimum Stefanescu)*

Бели песак, Ђурђево брдо, Јагодина,
плиоцен, око 4 милиона година,
кост,
I - 26 cm,
Природњачко одељење, пр. инв. бр. Г-45.

*Cvetković, Dodić, ed. 2001: 51, il. 4.
Импресивни остаци праисторијске
животиње.*

ХВД

Remnants of a jaw*(Dipotherium gigantissimum Stefanescu)*

Бели песак, Јагодина,
ca 4 million years,
fossilized bone,
L - 26 cm,

Natural History Department, t. reg. no. Г-45,
Cvetković, Dodić, ed. 2001: 51, il. 4.
*Breathtaking particles of a prehistoric animal.
HVD*

9

Фосилизована бутна кост рунастог мамута

(*Mammuthus primigenius* Blumenbach)

Централна Србија,
плеистоцен-квартар, пре око 20.000 година,
кост,
103 x 39 x 12,5 cm,
Природњачко одељење, пр. инв. бр. Г-115,
Непубликовано.

Огромна бутна кост мамута указује на
стварну величину ове праисторијске
животиње.

ХВД

Fossilized leg bone of a mammoth

(*Mammuthus primigenius* Blumenbach)

Central Serbia,
ca 20.000 years,
fossilized bone,
103 x 39 x 12,5 cm,
Natural History Department, reg. no. Г-115,
Unpublished.

The huge leg bone clearly indicates the true dimensions of this prehistoric animal.

HVD

10

Фосилизован зуб рунастог мамута

(*Mammuthus primigenius* Blumenbach),

Земун,
плеистоцен-квартар, пре око 20.000 година
кост,
28 x 20 x 13 cm,

Природњачко одељење, пр. инв. бр. Г-112,

Непубликовано.

*Иако је реч о само једном малом делу
мамутске вилице, и у овом случају природа
показује да је недостижна у креацији
раскошних облика.*

ХВД

Fossilized tooth of a mammoth

(*Mammuthus primigenius* Blumenbach),

Zemun,
ca 20.000 years,
fossilized bone,
28 x 20 x 13 cm,
Natural History Department, t. reg. no. Г-112,
Unpublished.

*Even in this small part of a mammoth's jaw,
the nature reveals its unsurpassed power in
creating elaborate forms.*

HVD

10

11

11

Пехар

Течић, Река,
5300-4300 г. п.н.е, неолит, Старчевачка
култура,
печена земља, рађено руком,
h 16 cm,
Археолошко одељење, инв. бр. 16801,
Стојић 1980: сл. 1.

Неолит, период примитивне земљорадње и
почетка сточарства, доноси и нове видове
живота и стваралаштва. Стално насеље
постаје основа живота, развија се домаћа
радност, нарочито израда керамичких
посуда неопходних за спремање и чување
хране, а религиозни живот постаје
сложенији и везан за обезбеђивање
плодности земље и животиња.

На старчевачким насељима у Поморављу
махом је откривено керамичко посуђе.
Судови су најчешће у облику лопте или
полулопте, украшени барботином и импресо
техником (орнаментима у виду класаја,
отисака прстију или школки). Ребе се среће
фина керамика сликано посуђе мањих
димензија, танких зидова, добре фактуре.
Лепотом се истичу пехари из Течића, који су
вероватно служили у култне сврхе.
РП

Cup

Течић, Река,
5300-4300 B.C, Neolithic, Starčevo culture,
ceramics, hand-made,
h 16 cm,
Archaeology Department, reg. no. 16801,
Стојић 1980: сл. 1.

*Neolithic, the period of primitive agriculture
and beginnings of cattle-breeding, introduced
new way of life and creativity. Steady
settlements emerged as the basis for living
with the appearing crafts, especially making
ceramics and vessels necessary for everyday
needs. Religious life also became more
complex and turned to providing fertility of
the soil and of the animals.
The Starčevo culture settlements in the*

*Morava region produced lots of vessels
mainly done in a ball-like shape or conical
shape, decorated with barbotin or impresso.
Sometimes the vessels were painted and
were of excellent texture as this one from
Tечић.
RP*

12

Посуда

Буковче, Буковичка чесма,
5300-4300 г. п.н.е., неолит, Старчевачка
култура,
печена земља, рађено руком,
h 18 cm,
Археолошко одељење, инв. бр. 4741,
Стојић 1980: сл. 4

Још један изванредан пример старчевачке
керамике, у облику лопте, украсен импресо
техником.

РП

Vessel

Bukovče, Bukovička česma,
5300-4300 B.C., Neolithic Starčevo culture
ceramics, hand-made,
h 18 cm,
Archaeology Department, reg. no. 4741,
Stojić 1980: pl. 4.

*Another one important example of the
Starčevo culture vessel, made in a ball-like
shape and decorated in impresso technique.*

RP

13

Жртвенник

Међуреч, Доњићки шљивари,
4500-4300 г. п.н.е., неолит, Старчевачка
култура
последња фаза,
печена земља, рађено руком,
l - 5 cm, 13 x 13 cm,
Археолошко одељење, инв. бр. 20277,
непубликовано.

Овај раскошно украсени примерак
старчевачког жртвенника је јединствен, без
засад познатих аналогија.
РП

Altar

Medjureč, Donjićki šljivari,
4500-4300 B.C., Neolithic Starčevo culture last
phase,
ceramics, hand-made,
L - 5 cm, 13 x 13 cm,
Archaeology Department, reg. no. 20277,
Unpublished.

*This elaborately decorated altar of the
Starčevo culture is unique, without known
analogies.*
РП

14a

14b

14d

14

Антропоморфна пластика

4300-3100 г. п.н.е., неолит, Винчанска
култура,
печена земља, рађено руком,
Археолошко одељење.

Основа духовног живота неолитског човека
било је поштовање култа плодности рађања,
преко земље мајке (Велике Богиње Мајке),
са којим је био повезан и култ мртвих умира-
ња. Мистерија рођења, смрти и поновног ра-
ђања утиче и на уметничко стваралаштво.
Појава великог броја антропоморфних фигу-
рица и првих светилишта у млађим етапама
винчанске културе указује на потребу стано-
вника за заштитом.

Антропоморфне фигурине израђиване су у
свим фазама винчанске културе, али се

квалитетом издавају оне рађене у фазама B
и C. У фази C доминира тзв. орнаментални
стил у коме је све подређено орнаментици.
Фигурине са локалитета у Дреновцу прави
су представници овог стилског правца.

a) **Фигурина**,
Својново
h - 25 cm,
инв. бр. 5672,
Стојић 1980: бр. 14; Sprache der Göttin 1994:
Abb. 81; Cvetković, Dodić, ed. 2001: sl. 13.

Фигурина слична тзв. "Кикладском идолу" из
Винче; грациозна од ње, приказује људску
фигуру са свим детаљима у природним про-
порцијама. Стара нерашчлањена схема за-
држана је једино код моделовања главе ра-
вна површина лица, очи означене урезима.

b) **Фигурина**
Дреновац, Слатина,
h - 15 cm,
инв. бр. 6808,
непубликовано.

c) **Фигурина**
Дреновац, Слатина,
h - 6 cm,
инв. бр. 6481,
непубликовано.

d) **Мајка с дететом**
Дреновац, Слатина,
h - 20 cm,
инв. бр. 5670,
Стојић 1980: бр. 16; Sprache der Göttin 1994:
Abb.34; Cvetković, Dodić, ed. 2001: 58-59, il. 12.

Ова фигурана композиција на изванредан
начин испољава митски и религиозно одре-
ђени садржај; симболише јединствену бо-
жанскую силу која слави плодност и вечно
кружење живота.

e) **Моравка 1**
Дреновац, Слатина,
h - 30 cm,
инв. бр. 7074,
Стојић 1980: бр. 15; Sprache der Göttin 1994:
Abb.3; Cvetković, Dodić, ed. 2001: 58-59, il. 11.

f) **Моравка 2**
Дреновац, Слатина,
h - 28,5 cm,
инв. бр. 6977,
непубликовано.

14r

Фигурине Моравка 1 и 2
приказане у маестичној пози, на престолу, истичу примарни значај жене земље плодности, а потичу из исте архитектонске и културне целине као и Мајка с дететом.

РП

Anthropomorphic plastic

4300-3100 B.C., Neolithic, Vinča culture, ceramics, hand-made, Archaeology Department,

a) figurine

Svojnovac,
H - 25 cm,
reg. no. 5672,
Стојић 1980: бр. 14; Sprache der Göttin 1994:
Abb. 81; Cvetković, Dodić, ed. 2001: sl. 13.

14d

A "Cycladic idol of Vinča" type figurine shows human figure with all its details in natural proportions. Traditional approach is to be seen only in rendering the flat face and simply engraved eyes.

b) figurine

Drenovac, Slatina,
H - 15 cm,
reg. no. 6808,
Unpublished.

v) figurine

Drenovac, Slatina,
H - 6 cm,
reg. no. 6481,
Unpublished.

g) Mother with child

Drenovac, Slatina,

14e

H - 20 cm,
reg. no. 5670,
Стојић 1980: бр. 16; Sprache der Göttin 1994:
Abb. 34; Cvetković, Dodić, ed. 2001: 58-59, il.
12.

This worldwide known composition expresses mythical and religious content. It symbolizes unique divine power and celebrates fertility and eternal cycle of life.

d) Moravka 1

Drenovac, Slatina,
H - 30 cm,
reg. no. 7074,
Стојић 1980: бр. 15; Sprache der Göttin 1994:
Abb. 3; Cvetković, Dodić, ed. 2001: 58-59, il.
11.
RP

14f

d) Moravka 2
Drenovac, Slatina,
H 28,5 cm,
reg. no. 6977,
Unpublished.

Figures Moravka 1 and Moravka 2 are shown seated on a throne in a magnificent pose. These examples stress the primary function of woman fertility and were found in the same architectural and cult whole as the Mother with child figure.

RP

15

Култна ваза ритон

Дреновац, Слатина,
4300-3100 г. п.н.е., неолит, Винчанска
култура,
печена земља, рађено руком,
h - 7 cm,
Археолошко одељење, инв. бр. 9833,
Стојић 1980: бр. 18; Sprache der Göttin 1994:
Abb. 28; Cvetković, Dodić, ed. 2001: 58-59,
il. 14.

Јединствен примерак антропоморфне вазе у облику доње половине женског тела. Вероватно је реч о култној посуди коришћеној
током обреда изливања течности (либијација).

РП

16

Посуда

Дреновац, Слатина,
4300-3100 г. п.н.е., неолит, Винчанска
култура,
печена земља, рађено руком,
h - 30 cm, Ro - 12 cm,
Археолошко одељење, инв. бр. 6926,
Стојић 1980: бр. 11; Cvetković, Dodić, ed.
2001: il. 10.

Посуда са два стилизована протома испод обода, док се на рамену налазе четири дршке са зооморфним завршећима, стилизованим главама троугаоног облика. Као и претходна антропоморфна ваза (ритон) и ова посуда је могла бити коришћена приликом приношења течних жртава.

РП

Cult vase - riton

Drenovac, Slatina,
4300-3100 B.C., Neolithic, Vinča culture,
ceramics, hand-made,
H - 7 cm,
Archaeology Department, reg. no. 9833,
Стојић 1980: бр. 18; Sprache der Göttin 1994:
Abb. 28; Cvetković, Dodić, ed. 2001: 58-59,
il. 14.

The unique specimen of an anthropomorphic vase showing the lower part of a woman's body. It probably served as a cult vessel during rituals of libation.
RP

Vessel

Drenovac, Slatina,
4300-3100 B.C., Neolithic, Vinča culture,
ceramics, hand-made,
H - 30 cm, Ro - 12 cm,
Archaeology Department, reg. no. 6926,
Стојић 1980: бр. 11; Cvetković, Dodić, ed.
2001: il. 10.

Vessel with two stylised protomoi under the rim and with four handles with zoomorphic endings. It was most probably used also for libations.

RP

17

Пехар на нози

Мотел, Параћин,
4300-3100 г. п.н.е, неолит, Винчанска
култура,
печена земља, рађено руком,
h - 26 см,
Археолошко одељење, инв. бр. 4154,
Cvetković, Dodić, ed. 2001: il. 9.

Изванредан примерак пехара на нози,
веоватно култне намене. На ободу су четири
наспрамно постављена зооморфна
зашретка, стилизована главе троугаоног
облика.

РП

Cup

Motel, Paraćin,
4300-3100 B.C., Neolithic, Vinča culture,
ceramics, hand-made,
h - 26 cm,
Archaeology Department, reg. no. 4154,
Cvetković, Dodić, ed. 2001: il. 9.

*An excellent example of a cup of a possible
cult usage. It too has four stylised
zoomorphic endings.*

RP

18

Просопоморфни поклопац

Дреновац, Слатина,
4300-3100 г. п.н.е, неолит, Винчанска
култура,
печена земља, рађено руком,
h - 8 cm, Ro 7 cm,
Археолошко одељење, инв. бр. 9148,
Стојић 1980: бр. 13; Cvetković, Dodić, ed.
2001: il. 8.

Велики број посуда у винчанској култури има
цилиндричне поклопце. На њима су модело-
вани велики нос и вертикално уздигнуте
ушки, а дубоким урезима означене неприрод-
но велике очи (тзв. мистичне очи).

РП

Prosopomorphic lid

Drenovac, Slatina,
4300-3100 B.C., Neolithic, Vinča culture,
ceramics, hand-made,
H - 8 cm, Ro 7 cm,
Archaeology Department, reg. no. 9148,
Stojić 1980: br. 13; Cvetković, Dodić, ed.
2001: il. 8.

*A number of vessels in the Vinča culture used
to have cylindric lids modelled as a face with
big nose, vertical ears and unnaturally large
eyes.*

RP

19

Троугаони зооморфни жртвеник

Саставци, Својново,
4300-3100 г. п.н.е, неолит, Винчанска
култура,
печена земља, рађено руком,
8,5 x 8 cm,
Археолошко одељење, инв. бр. 14507,
непубликовано.

Одлично очувани примерак троугаоног
зооморфног жртвенника малог формата. На
два угла изведене су животињске главе са
повијеним роговима (вероватно овнови).
РП

Triangular zoomorphic altar

Sastavci, Svojnovo,
4300-3100 B.C., Neolithic, Vinča culture,
ceramics, hand-made,
8,5 x 8 cm,
Archaeology Department, reg. no. 14507,
Unpublished.

*Excellently preserved triangular small altar.
On two upper angles it has zoomorphic heads
with horns, probably ram's.
RP*

20

Фигура бика

Дреновац, Слатина,
4300-3100 г. п.н.е, неолит, Винчанска
култура,
печена земља, рађено руком,
h - 4 cm,
Археолошко одељење, инв. бр. 5912,
Стојић 1980: бр. 20.

Упоредо са антропоморфним појављују се и
зооморфне фигурине (бикови, птице и змије).
Фигурина бика, типичног симбола плодности,
пронађена у Дреновцу, припада млађој етапи
винчанске културе у којој су зооморфне
фигурине моделоване готово реалистички.

РП

Bull's statuette

Drenovac, Slatina,
4300-3100 B.C., Neolithic, Vinča culture,
ceramics, hand-made,
H - 4 cm,
Archaeology Department, reg. no. 5912,
Stojić 1980: br. 20.

*Along with anthropomorphic there were lots
of zoomorphic figurines of bulls, birds and
snakes. Bull was typical symbol of procreation
and fertility. This one from Drenovac
belongs to a later phase of the Vinča culture
with statuettes being modelled realistically.*

RP

21

Винчанска керамика

Дреновац, Слатина,
4300-3100 г. п.н.е., неолит, Винчанска
култура,
печена земља, рађено руком,
Археолошко одељење.

a) Пехар на нози
h - 19,5 cm,
инв. бр. 6721-6722,
непубликовано.

б) Биконична чинија
h - 7 cm,
инв. бр. 9281,
непубликовано.

в) Посуда
h - 24 cm,
инв. бр. 6923,

Стојић 1980: сл. 9.

г) Посуда
h - 12 cm,
инв. бр. 9321,
Стојић 1980: сл. 8.

Керамика са винчанских локалитета у Музеју је веома богато заступљена. Посуде се јављају у три основне форме конични, биконични и судови са биконичним трухом и наглашеним вратом, у великом броју варијанти. Истичу се примерци сјајно углачаних зидова и веома фине фактуре.

РП

Vinča culture ceramics

Drenovac, Slatina,
4300-3100 B.C., Neolithic, Vinča culture,
ceramics, hand-made,
Archaeology Department.

a) Cup
h - 19,5 cm,
reg. no. 6721-6722,
Unpublished.

b) Biconical vessel
H - 7 cm,
reg. no. 9281,
Unpublished.

v) Vessel
H - 24 cm,
reg. no. 6923,
Стојић 1980: сл. 9.

г) Vessel

H - 12 cm,
reg. no. 9321,
Стојић 1980: сл. 8.

Vinča culture ceramics is richly represented in Museum's collections. There are three basic forms with several variants.

РР

22

Пројектил или бодеж

Чаир, Лозовик,
3100-2200 г. п.н.е., енеолит,
рожнац,
L 8 cm,
Археолошко одељење, инв. бр. 9281,
Ветнич, 1974: сл.1.

Пројектил (или бодеж) представља један од најлепших примерака овог типа оружја на територији Србије.

РП

Spearhead or dagger

Čair, Lozovik,
3100-2200 B.C., Eneolithic,
stone,
L 8 cm,
Archaeology Department, reg. no. 9281,
Vetnić, 1974: pl.1.

This spear missile or dagger blade is one of the most excellent examples of this type of weapons on territory of Serbia.

РП

23

Посуда (урна)

Ново Ланиште, подграђе Градца,
8-6th век пре н.е.,
печена земља, рађена руком,
h - 21,5 cm, Ro-13 cm,
Археолошко одељење, инв. бр. 20176,
Cvetković, Dodić, ed. 2001: 34-35, il. 15.
Амфора типа "урна", богато украсена у "Басараби" стилу, случајан је налаз из подножја познатог, систематски истраживаног утврђења Градац са почетка гвозденог доба. По углочају површине смењују се жигосани цик-цак и S мотиви, канеловане и тремолирани гирланде, омиљени декоративни мотиви свог времена. Значај налаза увећава чињеница да је у питану јединствена, у потпуности очувана, посуда овог типа.

СД

Vessel (urn)

Novo Lanište, Gradac-suburb,
8-6th c. B.C.,
ceramics, hand-made,
H - 21,5 cm, Ro-13 cm,
Archaeology Department, reg. no. 20176,
Cvetković, Dodić, ed. 2001: 34-35, il. 15.

The "urn" type amphora, decorated in "Bassarabi" style, was accidentally found in the suburb of the well known and systematically excavated early iron age fortification at the Gradac site. Being completely preserved it is unique example of this type of vessel.

СД

a

b

24

Култна целина

Јагодина, Пањевачки рит, објекат 138, крај 7. почетак 6. века пре н.е., Археолошко одељење, Стојић 1997; Cvetković, Dodić, ed. 2001: 19, il. 16; Стојић 2004: 15, 172-178, сл 3, 27-31.

a) посуда (урна)

печена земља, рађена руком, h - 35 cm, Ro - 18,5 cm, инв. бр. 19708.

б) посуда (урна)

печена земља, рађена руком, h - 8,5 cm, Ro - 7,5 cm, инв. бр. 19709.

в) пехар

печена земља, рађена руком, h - 9,5 cm, Ro - 8 cm,

инв. бр. 19709.

г) пехар

печена земља, рађена руком, h - 8,5 cm, Ro - 7,5 cm, инв. бр. 19710/а.

д) пехар

печена земља, рађена руком, h - 9 cm, Ro - 7 cm, инв. бр. 19710/б.

ђ) посуда (урна)

печена земља, рађена руком, h - 20 cm, Ro - 13,5 cm, инв. бр. 19707.

Култна целина састоји се од шест посуда: највећа урна (а) без налаза, на стерилијо земљи стајала је самостално, отвором

окренута ка небу; у мањој урни (б), отвором окренutoj ka земљи, били су похрањени пехари (в-д), док је најмања, етажна урна (б), употребљена као поклопац. Окретањем посуде (б), етажна урна (б) добија централно место у овом култном ритуалу: њено дно лежи на стерилијо земљи, у њу се излива течна жртва из пехара, а из ње даље, у прочишћену земљу, хтонским силама. Суштину ритуала представља вечито обновљање живота смрт (б-ђ) и ускрснуће (а), што је у непосредној вези са пољопривредним карактером етничке заједнице.

СД

Ritual assembly

Jagodina, Panjevački rit, object 138, end of 7th - beginning of 6th c. B.C., Archaeology Department, Стојић 1997; Cvetković, Dodić, ed. 2001: 19, il. 16; Стојић 2004: 15, 172-178, сл 3, 27-31.

a) vessel (urn)

ceramics, hand-made, H - 35 cm, Ro - 18,5 cm, reg. no. 19708.

б) vessel (urn)

ceramics, hand-made, H 8,5 cm, Ro - 7,5 cm, reg. no. 19708.

в) goblet

ceramics, hand-made,

26

Фибуле

Мајур, Градиште (3 комада),
5-4. век пре н.е.,
сребро, урезивање, гранулација,
1 - 17 см,
Археолошко одељење, инв. бр. 1179, 1180,
1181,
Стојић 1986: 25, Т. 38, сл. 5; Васић, Медовић et
all. 1990: 198, бр. 142; Светковић, Додић, ed.
2001: 43, il. 17; Додић, Петровић, Алексић
2004: 9, 25, бр. 24.

Луксузни примерци праисторијских копчи, фибуле типа "Чуруг" украсене су већим бројем упрошћених розета на луку и дугим палметама на масивној нози, док је глава у виду стилизоване змијске главе. Представљају имитацију античких грчких примерака.
СД

Fibulae

Majur, Gradište (3 pieces)
5-4th c. B.C.
silver, engraved, granulation,
L 17 cm,
Archaeology Department, reg. no. 1179, 1180,
1181,
Stojić 1986: 25, T. 38, sl. 5; Vasilić, Medović et
all. 1990: 198, br. 142; Cvetković, Dodić, ed.
2001: 43, il. 17; Dodić, Petrović, Aleksić
2004: 9, 25, br. 24.

Luxuriant pieces of prehistoric buckles, the "Čurug" type fibulae were decorated with motives of rosette, palmette and stylised serpent head. They imitate antique Greek models.

SD

27

Вотивна икона

Ћуприја (Horreum Margi), Касарна,
2-4. век,
олово, ливење, 8 x 9,5 cm,
Археолошко одељење, инв. бр. 20276,
Пилетић: 1969, сл. 36.

Заветна плочица везана је за синкретистички култ подунавских јахача, посвећен непознатој богињи (Кибела, Анатис, Епона, Луна или нека друга) као централној личности којој су јахачи подређени. Јахачи су обично представљани у рељефу под едикулом како газе људску фигуру или рибу, заједно са иконографским мотивима Митриног култа (попрса Сола и Луне, Сол са квадригом и др.), те култова Кабира, Диоскура или Трачког коњаника. Највероватније област настанка правоугаоних плочица је доња Панонија

са Сирмијумом као центром производње.
Наша икона је изливена из једног комада и једини је откривена ван панонског подручја.
РП

Votive icon

Ćuprija (Horreum Margi), Kasarna
2-4th c.,
plumb, cast, 8 x 9,5 cm,
Archaeology Department, reg. no. 20276,
Piletić: 1969, sl. 36.

The votive icon cast in relief is often associated with a syncretist cult of the Danube riders, devoted to the unknown goddess (Luna, Cybele, Anatys, Epona etc.). Such icons were commonly produced in Lower Pannonia with Sirmium as its center. This specimen is the only one found outside the region.
RP

28

Венера са Амором

Ћуприја (Horreum Margi), Касарна,
2. век,
кост,
H - 7,8 cm,
Археолошко одељење, инв. бр. 20263,
Пилетић: 1969, сл. 40.

Део коштане игле са представом Венере која у нарочују држи малог Амора. Игле са главом Венере јављају се у раздобљу хеленизма а намена им је углавном култна и магијска, док је украсна секундарна. Требало је да особне богиње пренесу на носиоца, али су могле да служе и као вотивни дарови за богињу.
СД

Venus and Amor

Ćuprija (Horreum Margi), Kasarna
2nd c.,
bone,
H - 7,8 cm,
Archaeology Department, reg. no. 20263,
Piletić: 1969, sl. 40.

A part of the bone hair needle with Venus and young Amor. These needles originated from the period of Hellenism and were mostly used as cult items.

РР

29

Геме

Ћуприја, (Horreum Margi), темељи Поште,
крај 2- почетак 3. века,
карнеол, урезивање,
Археолошко одељење, инв. бр. 20155-20159,
Крстић 1998; Додић, Петровић, Алексић
2004: бр. 108-112; Светковић, Додић, ed. 2001:
43, il. 24-26.

Пет гема, од којих четири изразито војничког карактера, приказују Јупитера на трону, Минерву Нике и Артемиду Еилетију.
Последња указује на Артемидин епитет заштитнице порођаја и деце. Налаз упућује на постојање глиpticког атељеа у Horreum Margi током II и III века.
СД

Gems

Ćuprija, (Horreum Margi), Post building foundations,
end of 2nd beginning of 3rd c.,
carneol, engraving,
Archaeology Department, reg. nos. 20155-
20159,
Крстић 1998; Додић, Петровић, Алексић 2004:
бр. 108-112; Светковић, Додић, ed. 2001: 43, il.
24-26.

Five gems, four of utmost military character, represent enthroned Jupiter, Minerva Nike and Artemis Eilethia. The last one shows Artemis' aspect as protectress of labouring and children. The find points to a glptic workshop existing in Horreum Margi during 2nd and 3rd centuries.
SD

30

Силиква Констанса

непознат локалитет,
408-411,
сребро, коваше,
R - 17,80 mm, t 2,00 g,
Археолошко одељење, инв. бр. 20260,
Cvetković, Dodić, ed. 2001: 56, il. 38-39.
Врло ретка монета Констанса, од 408.
године августа свога оца Константина III, и
владара Галије, кована је у Арелатама (Арл,
Француска).
СД

Siliqua of Constans

unknown site,
408-411,
silver, wrought,
R - 17,80 mm, W - 2,00 g,
Archaeology Department, reg. no. 20260,
Cvetković, Dodić, ed. 2001: 56, il. 38-39.
A rare coin of Constans, who since 408 ruled as augustus of his own father Constantine III in Gallia. The specimen was minted in Arelate (Arles, France).
SD

31

Варваризовани тремисис

Добра Вода, Гладна,
прва половина 6. века,
злато, коваше,
R - 14,50 mm, t 1,13 g,
Археолошко одељење, инв. бр. 20261,
Јовановић 1988; Cvetković, Dodić,
ed. 2001: 56.

У питању је врло ретка варварска,
највероватније источно-готска или гепидска
имитација новца цара Анастазија I.
СД

Barbarian gold tremissis

Dobra Voda, Gladna,
first half of the 6th c.,
gold, wrought,
R 14,50 mm, W 1,13 g,
Archaeology Department, reg. no. 20261,
Јовановић 1988; Cvetković, Dodić,
ed. 2001: 56.

Very rare barbarian imitation of the coins of emperor Anastasius I, the specimen probably being of the German tribes origin.
SD

32

**Златна номизма Константина VII
и Романа II**

непознат локалитет,
945-959,
злато, коваше,
R - 18,10 mm, t 3,93 g,
Археолошко одељење, инв. бр. 20273,
Cvetković, Dodić, ed. 2001: 56.

Изванредно очуван златник типа номизмата
чувеног византиског владара и писца
Константина Порфирогенита, кован у време
његовог савладарства са сином и
наследником Романом.
СД

33

Наушница

Гиље,
10-11. век,
сребро, бакар, филигран, гранулација,
h - 6 cm,
Археолошко одељење, инв. бр. 1643,
Крстић 1997: 330-332, сл. 2, Т. 1/8; Cvetković,
Dodić, ed. 2001: 43, il. 50; Додић, Петровић,
Алексић 2004: 15, 37, бр. 125.

Лунуласта наушница са три јагоде, израђена од посребреног бакарног лима, јединствена је у читавом словенском свету. Најближе аналогије представљају примерци са локалитета Чечан на Косову, а сличне, али не идентичне примерке налазимо на средњовековним локалитетима Велике Моравске.
СД

Earring

Gilje,
10-11th c.,
silver, copper, filigree, granulation,
H - 6 cm,
Archaeology Department, reg. no. 1643,
Крстић 1997: 330-332, сл. 2, Т. 1/8; Cvetković,
Dodić, ed. 2001: 43, il. 50; Додић, Петровић,
Алексић 2004: 15, 37, бр. 125.

Lunar earring of "the three strawberries" type, made of silvered copper sheet, unique in whole mediaeval Slavic culture. The closest analogies are represented by examples from Kosovo and Greater Moravsk (Czech Republic) sites.
SD

a

6

34

Купасто калотасто прстене

Бигреница, 10-11. век,
a) сребро, гранулација,
h - 2,27 cm, R - 2,25 cm,
Археолошко одељење, инв. бр. 20274,
б) сребро, бакар, филигран,
h - 2,8 cm, R - 2,1 cm,
Археолошко одељење, инв. бр. 20275,
Јовановић 1988: 265, сл. 18, 22; Крстић 1997:
338, 340, сл. 8, 9, Т. 3 / 1, 2; Светковић, Додић,
ед. 2001: 43-44, ил 51; Додић, Петровић,
Алексић 2004: 15, 39, бр. 140, 141.
Калотаста глава сребрног и купаста посребреног примерка украсене су крстоликим мотивом, који је у првом случају изведен гранулацијом, а у другом филигранском жицом.
Овакво прстене, омиљено у словенском свету, у највећем броју налазимо на раносред-

њовековним некрополама Србије и Македоније, те би ту требало тражити и центре њихове производње.

СД

Rings

Bigrenica, 10-11th c,
a) silver, granulation,
H - 2,27 cm, R - 2,25 cm,
Archaeology Department, reg. no. 20274,
b) silver, copper, filigree,
H - 2,8 cm, R - 2,1 cm,
Archaeology Department, reg. no. 20275,
Јовановић 1988: 265, сл. 18, 22; Крстић 1997:
338, 340, сл. 8, 9, Т. 3 / 1, 2; Светковић, Додић,
ед. 2001: 43-44, ил 51; Додић, Петровић,
Алексић 2004: 15, 39, бр. 140, 141.
Heads of these remarkable rings are decora-

35

ted with crosslike motives. This type of luxuriant massive rings executed with filigree or granulation, favourite among mediaeval Slavs, was produced in Serbian and Macedonian workshops.

SD

Равнило

Остриковац,
Средњи век,
бронза, ливење,
l 7 cm,
Археолошко одељење, инв. бр. 1400,
Светковић, Додић, ed. 2001: 54, ил. 44;
Цветковић 2004.
Стари грађитељски инструмент, пре
проналаска либеле коришћен у комбинацији
са виском за одређивање хоризонталних и

вертикалних права и равни, познат је и под
називма разуља или терезије. Представља
прави раритет и велику вредност.

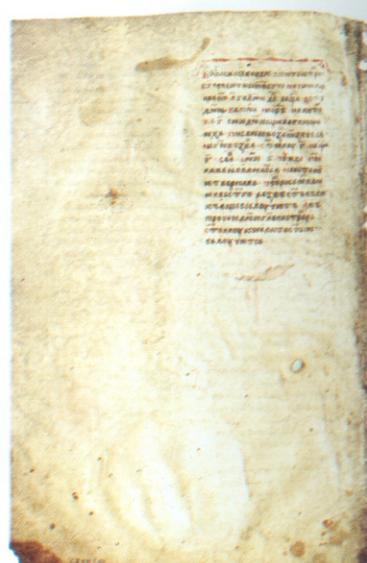
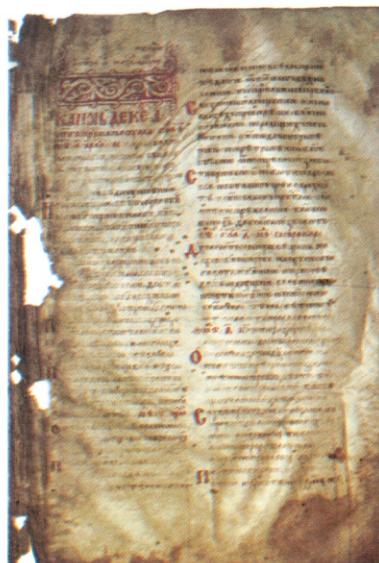
БЦ

Builder's instrument (ruler)

Ostrikovac,
Middle ages,
bronze, cast,
L 7 cm,
Archaeology department, reg. no. 1400,
Светковић, Додић, ed. 2001: 54, ил. 44;

An old piece of equipment of medieval
architects used with plumbline for defining
horizontal and vertical flats and lines.

Extremely rare and valuable.
BC

36

Ходочасничка ампула

Горње Поље, Белушић,
13-15. век, солунска радионица,
олово, ливење, l 7 cm, R 5 cm,
Уметничко одељење, инв. бр. (бр. м. д.) K 1;
бр. ЦКУ 3789/93,
Цветковић 1994 а; Светковић, Додић, ed. 2001:
46, ил. 85-86.

Ампуле су још у периоду раног средњег века израђиване као реципјенти за миро или неку другу освећену материју, а као саставни део повишене духовног и веома тражени сувири на ходочашћима. Солунске ампуле потичу из најпотештovanijeg култног центра Балкана, базилике св. Димитрија у Солуну. Ампула нађена у близини Јагодине једна је од свега двадесетак познатих примерака овог ретког типа (Bakirtzis 1999).

БЦ

Pilgrims' ampulla

Gornje Polje, Belušić,
13-15th c, Thessaloniki,
plumb, cast, L 7 cm, R 5 cm,
Art Department, reg. no. K 1; CKU 3789/93,
Светковић 1994 a; Светковић, Додић, ed. 2001:
46, il. 85-86.

Pilgrims' ampullae were being produced since the early medieval period as recipients for myrrh or lytron as part of the pilgrimage spirituality and practice. Thessalonican ampullae were made at the most renowned Balkan pilgrim center, the Basilica of St Demetrius. The ampulla found in the vicinity of Jagodina is one among twentyeight known specimens of this rare type (Bakirtzis 1999).

BC

37

Рукописни одломци мињеја

писано у Хиландару или Кареји,
око 1330,
пергамент, 200 x 290 cm,
Уметничко одељење, бр. ЦКУ 3729/93, инв.
бр. (бр. м. д.) Р 1,
Светковић 1994 б; Светковић, Додић, ed. 2001:
46-47, ил. 87; Светковић 2002.

Невелика збирка средњовековних
рукописних одломака Музеја (Тирићеви
одломци) је изузетне вредности, јер садржи
делове раније непознатих књига, као и
делове рукописних књига које се и данас
чувају у Хиландарској библиотеци. Одломци
мињеја за децимбар су значајни по томе што
представљају јединствен тип мињеја који се
састоји само из издвојених канона.

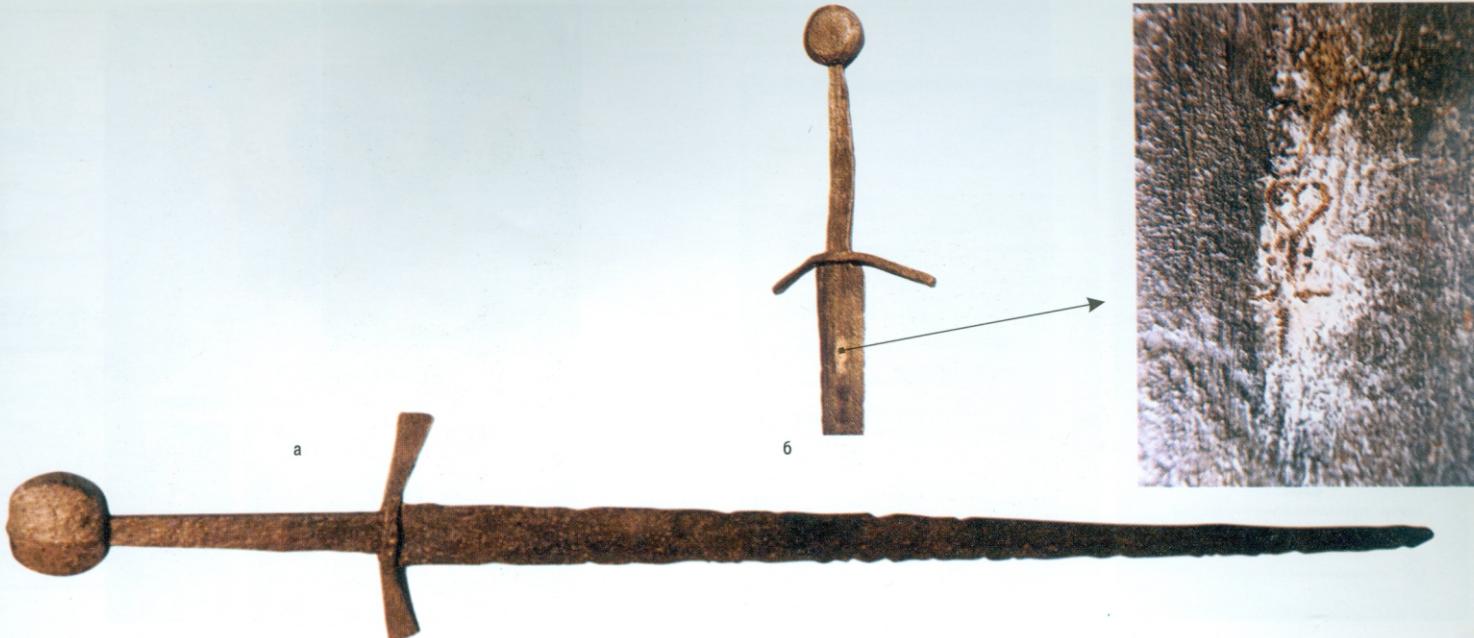
БЦ

Fragments of the Menaion Manuscript

illuminated in Chilandar or Karyes,
ca 1330,
vellum,
200 x 290 cm,
Art Department, reg. no. R 1; CKU 3729/93,
Светковић 1994 б; Светковић, Додић, ed. 2001:
46-47, ил. 87; Светковић 2002.

The Museum's collection of manuscript
fragments is interesting due to its uniqueness.
The Menaion especially is quite important
being the only known example of this kind of
liturgical book containing only canons and not
entire sermons.

БЦ

38

Мачеви дворучњаци

- a) Каленички Прњавор, Надрље,
14-15. век,
метал, ковање,
L 115 cm,
Археолошко одељење, инв. бр. 1001,
Ветнић 1983; Cvetković, Dodić, ed. 2001: 41,
il 46.
б) Чуприја, обала В. Мораве,
14-15. век,
метал, ковање,
L 53 cm,
Археолошко одељење, инв. бр. 16226,
Непубликовано.

Мачеви дворучњаци, а) потпуно сачуван и б) с поломљеним сечивом, представљају средњовековно дефанзивно оружје великог значаја. Код нас су обично називани вуковцима, по ознаки с представом вука на сечиву (Birštević 1968). Међутим, амблем вука означава радионицу из баварског града Пасау, док оба примерка из Музеја на сечиву имају тауширани мотив спојеног срца и крста, што их сврстава у рад досад неидентификована, можда домаће радионице.

БЦ

Swords

- a) Kalenički Prnjavor, Nadrlje,
14-15th c.,
metal, wrought,
L 115 cm,
Archaeology Department, reg. no. 1001,
Vetnić 1983; Cvetković, Dodić, ed. 2001: 41,
il 46.
b) Cuprija, riverside of Morava,
14-15th c.,
metal, wrought,
L 53 cm,
Archaeology Department, reg. no. 16226,
Unpublished.

These swords for two hands are unique in this they have original workshop marks nowhere else to be found. The marks are made of combined motives of heart and cross and may belong to a domestic weaponry workshop.

BC

39

**Динар Лазара и Ђурђа
Бранковића**

- околина Јагодине,
1408-1410,
сребро, ковање,
R- 17,40 mm, t 0,90 g,
Археолошко одељење, инв. бр. 2296,
Cvetković, Dodić, ed. 2001: 56.

**Dinar of Lazar and Djuradj
Branković**

- vicinity of Jagodina,
1408-1410,
silver, wrought,
R- 17,40 mm, W 0,90 g,
Archeology Department, reg. no. 2296,
Cvetković, Dodić, ed. 2001: 56.

Lazar and Djuradj, sons of the feudal lord Vuk Branković, minted a joint issue with fine modelled figure and signature. It is one of just two known examples of this specific kind (Иванишевић 1999: 188, 293, 44.1.).

SD

40

Уломци владарског портрета

- Манастир Јошаница,
1430-1435,
фреска, малтер, сига, L 44 cm, 45 комада,
Уметничко одељење, инв. бр. Ф 1; бр. СКУ
3708/92,
Цветковић 1994 в; Цветковић 1995: 72, сл. 5;
Cvetković, Dodić, ed. 2001: 22, il. 89.

Фрагменти пронађени у манастирској порти првобитно су чинили доњи део фигуре репрезентативног владарског портрета (деспота Ђурђа Бранковића) на северном зиду припрате Јошанице, где се сачувају још један већи фрагмент прсију и косе. Налаз је значајан како због тога што је ово једини досад откриени, мада тешко оштећени фреско портрет овог владара, тако и због

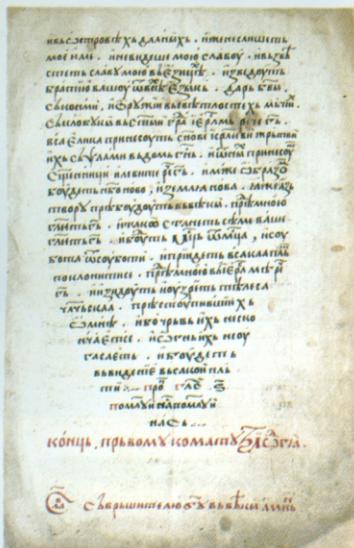
тога што се само преко ових уломака долази до података о изгледу ове фигуре.

БЦ

Fragments of ruler's portrait

- Monastery of Jošanica,
1430-1435,
fresco, mortar, limestone,
L 44 cm, 45 pieces,
Art Department, reg. no. Ф 1; бр. СКУ
3708/92,
Цветковић 1994 в; Цветковић 1995: 72, сл. 5;
Cvetković, Dodić, ed. 2001: 22, il. 89.
Fragments belong to almost entirely destroyed portrait of the Serbian medieval ruler, Despot George Branković, painted on the northern wall of the narthex in the church of the Jošanica monastery.

BC

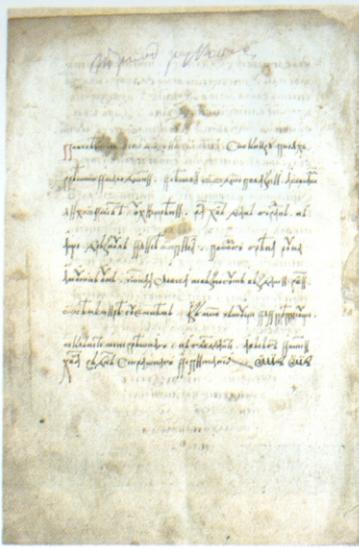

41

Рукопис дијака Богдана

писано у Сланкамену,
око 1510,
хартија без воденог жига, 290 x 205 см,
Уметничко одељење, бр. м. д. Р 6; бр. ЦКУ
3729/93,
Цветковић 1994 б; Cvetković, Dodić, ed. 2001:
46-47, il. 88; Цветковић 2002.
Реч је о последњем листу хиландарског
рукописа Постог триода бр. 260, који на
аверсној страни садржи завршетак Службе
петка шесте недеље поста, док је на реверс-
ној страни запис преписача Богдана са
подацима да је наручилац рукописа био
сланкаменски протопоп Ђурађ. Због записа
лист представља најзначајнији део овог
распарчаног хиландарског рукописа.

БЦ

Scribe Bogdan's script

illuminated in Slankamen,
ca 1510,
paper with no watermarks,
290 x 205 cm,
Art Department, reg. no. R 6; CKU 3729/93,
Цветковић 1994 б; Cvetković, Dodić, ed. 2001:
46-47, il. 88; Цветковић 2002.

The folio is actually the last page of the Chilandari manuscript no. 260. The obverse side has the concluding lines of the Mass for the Friday of the Sixth Week of Lent, while the reverse has the scribe Bogdan's inscription. Being the only testimony of its scribe and patron the folio is therefore the most important part of the codex.

BC

42

Икона Богородице са светитељима

Дубока, Јагодина,
17. век, итало-критски иконопис,
дрво, уље,
32,5 x 42,5 см,
Уметничко одељење, инв. бр. 627, бр. м. д.
19, бр. ЦКУ 2893/85,
Cvetković, Dodić, ed. 2001: 45, il. 93.
Иконографски кондензован садржај ове Богородичине иконе, са св. Николом, св.
Јованом, св. Димитријем, св. Борђем и
сценом Христовог Крштења у Јордану,
употпуњен лаким покретом киста и
зеленкастом гамом палете, сведочанство је
широког досезања велике итало-критске уметности.

БЦ

Icon with Virgin and Saints

Duboka, near Jagodina,
17th c, Italo-Cretan school,
oil on wood,
32,5 x 42,5 cm,
Art Department, reg. no. 627, no. b. d. 19, CKU
2893/85,
Cvetković, Dodić, ed. 2001: 45, il. 93.

Original and dense iconography of this icon, joined with the masterly paintbrush and greenish palette, all establish this item as a work of the great Italo-Cretan art.

BC

43

Сабља

Иванковачац,
крај 17 почетак 18. века,
сребро, челик, ковање, искуцањање,
L - 91 см,
Историјско одељење, инв. бр. 1, 1а,
Cvetković, Dodić, ed. 2001: 25; Дедић 2004.

Сабља са боја на Иванковцу 1805. године,
прве устаничке победе против регуларне
војске турског султана. Једносекло криво
сечиво турског типа, обложено сребром,
лучни завршетак дршке у облику цвета.
Красница права, крајеви се завршавају
палиметама. Корице од сребра, украсеним
оријенталним бильним и геометријским
мотивима.

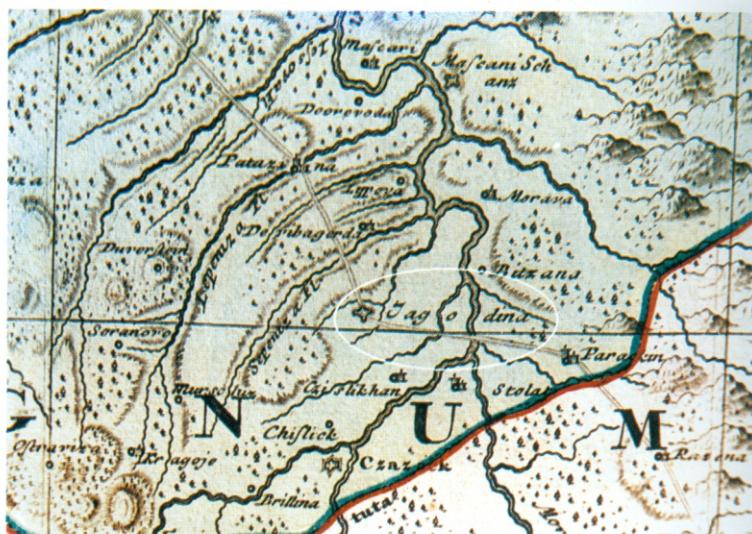
ЉЗ

Sabre

Ivankovac,
17-18th c,
silver, steel, wrought, ciseléed,
L - 91 cm,
History Department, reg. no. 1, 1a,
Cvetković, Dodić, ed. 2001: 25; Đedić 2004.

Found at the battlefield at Ivankovac where in 1805 Serbian forces for the first time triumphed over the regular troops of the Turkish Sultan. It is the work of excellent Ottoman silversmith mastery.

LjZ

44

Јохан Етингер,
Карта аустријско-турског војишта

Нирнберг (Немачка),
1737,
папир,
124,3 x 70,6 см,
Историјско одељење, инв. бр. 647,
Cvetković, Dodić, ed. 2001: 57, il. 66.

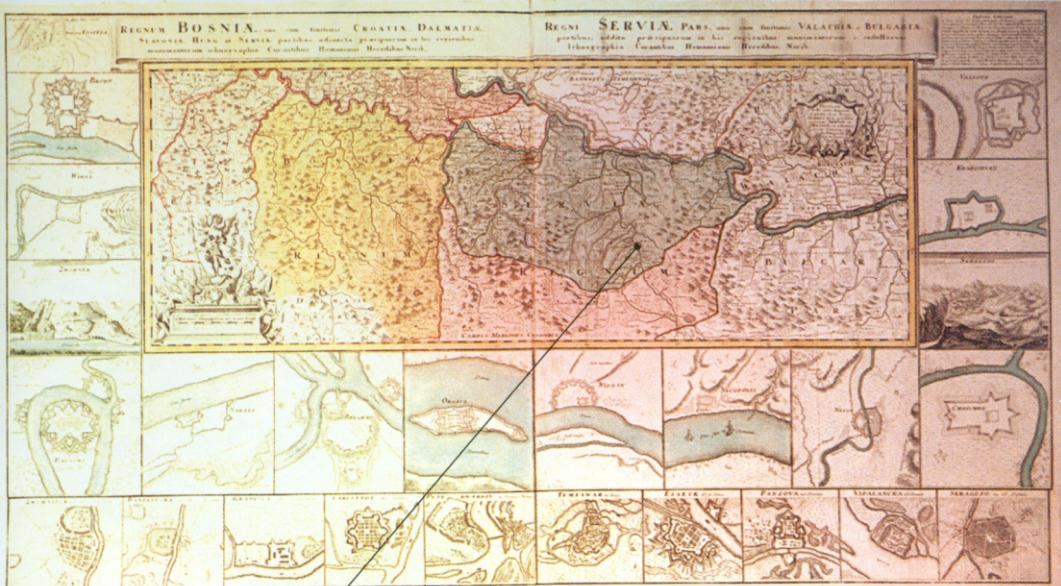
Карта приказује простор на коме су Аустрија и Турска ратовала у периоду 1716-1718. године. У рату је победила Аустрија, па јој је након Пожаревачког мира припао северни део Србије, укупљујући и Јагодину која је на карти уцртана. Карта даје и приказ појединачних значајних утврђења на ширем подручју Балкана.

Johann Oettinger,
Map of Austrian-Turkish Warzone

Nuremberg, Germany,
1737,
paper,
124,3 x 70,6 cm,
History Department, reg. no. 647,
Cvetković, Dodić, ed. 2001: 57, il. 66.

The map shows the Balkan territories consumed by military operations in 1716 to 1718 during the war between Austria and Turkey. Town of Jagodina is also included in the map, which after Austrian victory belonged to Habsburgs.

DG

45

Лични предмети кнеза Милоја Тодоровића

(Поклон српског кнеза Милоша Обреновића). Милоје Т(е)одоровић, рођен 1762. године у селу Црниче код Јагодине; каплар Кочине крајине; кнез и војвода из Првог и Другог српског устанка; први члан делегације у Цариграду где је постигнуто примирје са султаном Махмудом II; председник Београдског народног суда; председник Општенародног суда у Крагујевцу; члан јагодинског магистрата; совјетник Српске народне канцеларије; умро 1832. и по жељи сахрањен у порти манастира Јошанице код Јагодине.

a) **Фермен,**
црвени свилени сомот са поставом од белог платна, вез од позлаћених нити,
l- 50 cm,

Фермен је горња мушка одећа без рукава, са подигнутим оковратником. Ивицама оковратника и целом дужином теку позлаћени гајтани. Средњи део оковратника и целом дужином иза гајтана изведен је украс, арабескни бильни мотив.

б) Јелец са рукавима

црвени свилени сомот, без поставе,
l - јелеца 36 cm, h - јелеца 23,5 cm, l - рукава 62 cm,
Јелец, горњи краји део мушких ношње, отворен целом дужином, украсен крупнијим низом дугмади превученим позлаћеним нитима, у чијем центру су зрна корала. Ивицама теку низови златних гајтана. Цела површина јелеца покривена златним гајтанима.

аб

в г

Целину са јелеком чине везени дуги и широки рукави, без поставе. Нашивени су на раменом делу јелеца, а са унутрашње стране отворени су целом дужином; украсени су по целој површини златним гајтанима, преплетеним вијугавим спиралним низовима арабескне бильне вреже. Средњи део рукава краси геометризована лозица, компонована у виду троугла.

в) Ловачка торба

јеленска кожа и јеленски папак,
l - 31 cm, ширина 23 cm, l каиш- 104 cm,
Један од сачуваних поклоњених предмета,
добијених за велике заслуге од господара
Милоша Обреновића.

г) Барутни рог

рог црне боје са металним алкама,

l - 25 cm,
Јагодина,
прва половина 19. века,
Историјско одељење, инв. бр. 353, 354, 154,
224,
Cvetković, Dodić, ed. 2001: 26, il. 54-55;
Здравковић, Цветковић 2004.
љз

Personal items of Miloje Teodorović, count of Jagodina

a) "Fermen" (upper coat),
red silk, white textile, gold wire,
L - 50 cm,

b) "Jelek" (small coat) with separate falling Sleeves,
red silk,
L(jelek)- 36 cm, L (sleeves)- 62 cm,

v) Hunting bag,
deer leather,
L - 31 cm,

g) Powder horn,
black horn, metal,
L - 25 cm,
Jagodina,

beginning of 19th c,
History Department, reg. no. 353, 354, 154,
224,
Светковић, Додић, ed. 2001: 26, il. 54-55;
Здравковић, Цветковић 2004.

All of the specimens belonged to count Miloje Teodorović, knez of Jagodina and leader of both Serbian uprisings. The objects were presented to Miloje by the Serbian Prince Miloš Obrenović.

LjZ

46

Пафте

Јагодина,
19. век,
сребро, интарзија,
24 x 11 cm,
Етнолошко одељење, инв. бр. 375,
Додић С, Петровић Р, Алексић М. 2004: 46,
бр. 187.

Пафте, копче за појасеве, су вековима биле омиљен накит. Примерак се истиче по складности облика и мајсторски изведеним розетама.

МА

Buckles

Јагодина,
19th c,
silver,
24 x 11 cm,
Ethnology Department, reg.no. 375,
Додић С, Петровић Р, Алексић М. 2004: 46,
бр. 187.

Buckles have always been specially loved jewellery. These are noteworthy for the harmonious outlook and masterly done rosettes.

МА

47

Мангал за жар

Јагодина,
19. век,
месинг, гвожђе,
75 x 65 cm,
Етнолошко одељење, инв. бр. 362,
Светковић, Додић, ed. 2001: 24.

Мангал је служио за загревање мањих просторија. Представља изузетан пример источњачког интеријера.
МА

Mangal (stove)

Јагодина,
brass, iron,
19th c,
75 x 65 cm,
Ethnology Department, reg. no. 362,
Светковић, Додић, ed. 2001: 24.

Mangal was used to warm small spaces as it contained glow. Excellently modelled it is the true specimen of Oriental interior.
МА

48

Гвоздени саџак за огњиште

Бајградан,
19. век,
гвожђе, ковање,
65 x 16 cm,
Етнолошко одељење, инв. бр. 360,
Непубликовано.

Гвоздени саџак типа "мечка" за наслапање дрва приликом ложења. Изведен је од издужене гвоздене шипке са кукама и са по две ножице. Издава се по зооморфном обликовању крајњих делова.

МА

Iron "sadžak" for a fireplace

Bagrdan, near Jagodina,
19th c,
iron, wrought,
65 x 16 cm,
Ethnology Department, reg. no. 360,
Unpublished.

The iron facility "sadžak" of the "bear" type served for putting woods in front of the fireplace. It is interesting due to its zoomorphic endings.

МА

49

Парта за воду и вино

Доње Штипље, Јагодина,
19. век,
дрво,
h. 32 cm, R. 25 cm,
Етнолошко одељење, инв. бр. 71,
Светковић, Додић, ed. 2001: 61, il. 116.

Овај савршено обликовани суд је изванредан пример народног мајсторства.
МА

Jar for water and wine

Donje Štiplje, near Jagodina,
19th c,
wood,
H. 32 cm, R. 25 cm,
Ethnology Department, reg. no. 71,
Светковић, Додић, ed. 2001: 61, il. 116.

Beautifully executed this jar is an excellent example of domestic craftsmanship.
МА

50

Ренде

Избеница,
1847,
дрво, метал,
L 20 cm, h 13 cm,
Етнолошко одељење, инв. бр. 4686,
Непубликовано.

Ренде украшено урезаним мотивима са иницијалима РМ и годином 1847, набављено средином 20. века од непознатог мајстора у Славонији, служило је у пинтерској радионици Љ. Марковић у селу Избеници.
МА

Plane

Izbenica,
1847,
wood, metal,
20 x 13 cm,
Ethnology Department, reg. no. 4686,
Unpublished.

Plane decorated with incised motives, bears initials RM and an early date (1847). Originally bought in Slavonia.

МА

51

Натпис са воденице Стевче Михailovićа

Јагодина, 1851,
пешчар, клесање, L 50 cm, h - 28 cm,
Уметничко одељење, бр. м. д. Е 2,
Непубликовано.

На неправилно одсеченом каменом тесанику уклесан је унцијалним писмом натпис на сла- веносрпском језику, који саопштава да је издање воденице наредио "Његово високобла- городије господин мајор Стеван од Михаиловић." Изведен у духу старе српске тради- ције натпис потиче из периода када се Стев- ча Михailović (1806-1888), у политичком смислу свакако најистакнутији Јагодинац 19. века, није налазио на власти, па стилизација текста управо због тога има нарочит значај.

БЦ

Inscription from the mill of Stevča Mihailović

Jagodina,
1851,
limestone, carved,
L 50 cm, H - 28 cm,
Art Department, no. b. d. E 2,
Unpublished.

Executed in old traditional way this founder's slab was originally placed on a mill owned by Stevča Mihailović, the most prominent politician of Jagodina in the 19th c.

БЦ

52

Звон јагодинске основне школе

Вршац, Ливница браће Ботта,
1855,
дрво, бронза, ливење,
h - 28 cm, R 48 cm,
Уметничко одељење, бр. м. д. Е 4,
Непубликовано.

Звоноливачка породица Ботта, пореклом из Ерделя, кроз цео 19. век радила је у Србији, да би се најзад усталила у Вршцу. Ово ѡачко звон, иначе прави музејски раритет, настало је по наручбини општине Јагодинске, а како се чита у натпису са предвуковским правописом "из љубави ка напредовању у просвети чада а за чест просветитеља србског св. Савве."

БЦ

School bell

Vršac, Blacksmithy Bottta
1855,
wood, bronze, cast,
H - 28 cm, R 48 cm,
Art Department, no. b. d. E 4,
Unpublished.

The Municipality of Jagodina had ordered the bell for the elementary school in Jagodina from the famous workshop Bottta, and as said in dedicatory inscription "in love for education of children and in honour of the Serbian holy father St Sabas."

БЦ

53

Атеље Анастаса Јовановића, Јевта М. Т(е)одоровић

Београд-Јагодина,
1858-1865,
фотографија,
13,5 x 18 cm,
Историјско одељење, инв. бр. 11,
Здравковић 1993: 3.

Веома рани пример фотографије у Кнежевини Србији, снимак представља портрет Јевта Тодоровића, сина чувеног јагодинског кнеза Милоја, предводника јагодинске нахије у оба устанка. Јевта је у време снимања био окружни начелник.

ЉЗ

Study of Anastas Jovanović, Portrait of Jevta M. Todorović

Beograd-Jagodina,
1858-1865,
photography,
13,5 x 18 cm,
History Department, reg. no. 11,
Zdravković 1993: 3.

An early photography in the Principality of Serbia showing Jevta Todorović, the regional governor in oriental outlook, who was the son of the famous knez Miloje.

ЛЖ

54

Емануело Клар(овић), Најстарији снимак Јагодине

Јагодина,
око 1870,
фотографија,
10,5 x 6 cm,
Историјско одељење, инв. бр. 896,
Здравковић 1993.

Први познати снимак Јагодине изашао је из фотографског атељеа једног од првих фотографа који су се усталили у Јагодини. Емануело Клар је забележио главну чаршију у којој се смењују старе нахерене чакмаре са новим палатама зиданим у западноевропском стилу.

ЉЗ

Emmanuel Klar, The oldest snapshot of Jagodina

Jagodina,
ca 1870,
photography,
10,5 x 6 cm,
History Department, reg. no. 896,
Zdravković 1993.

This is the first known snapshot of a Jagodina street photographed by one of the first photographers settled in Jagodina. Mingling of old and new architecture is obvious in the scene.

LjZ

55

Женска народна ношња

Јагодина, друга половина 19. века,
сукно, свила, срма, ткање, вез, 160 x 90 cm,
Етнолошко одељење, инв. бр. 548,
Непубликовано.

Веома занимљив пример јужносрпске ношње каква се носила и у селима око Јагодине.

МА

Women folk costume

Jagodina, 2nd half of the 19th c.,
textile, silk, weave, lace, 160 x 90 cm,
Ethnology Department, reg. no. 548,
Unpublished.

An interesting example of South-Serbian costume but also worn in villages around Jagodina.

MA

56

Мушка народна ношња

Бресје, Јагодина, друга половина 19. века,
сукно, гајтан, плетиво, кожа, 17 x 100 cm,
Етнолошко одељење, бр. 549,
Непубликовано.

Комплет мушких костима представља карактеристичан шумадијско-моравски спој различитих локалних варијанти ношње.
МА

Men folk costume

Bresje, near Jagodina, 2nd half of the 19th c.,
textile, leather, weave, 17 x 100 cm,
Ethnology Department, reg. no. 549,
Unpublished.

This costume represents characteristic combination of different local varieties from regions of Sumadija and Morava.

57

Еснафска књига за град Јагодину

импорт,
пре 1874,
која, емајл, месинг,
40 x 30 см,
Етнолошко одељење, инв. бр. 1335/78,
Cvetković, Dodić, ed. 2001: 39, il. 121;
Алексић 2004: 5, 80-92.

Књига јагодинских еснафа са корицама
набављеним у Солуну или Пешти занимљиво
је сведочанство развијеног занатлијског
слоја у Јагодини 19. века.
МА

Guild book for town of Jagodina

imported,
before 1874,
leather, enamel, brass,
40 x 30 cm,
Ethnology Department, reg. no. 1335/78,
Cvetković, Dodić, ed. 2001: 39, il. 121;
Aleksić 2004: 5, 80-92.

*The guild book for town of Jagodina, with
bindings reportedly bought in Thessaloniki or
Budapest, is an interesting proof of the
developed organization of Jagodina guilds in
the 19th c.*
MA

58

**Печат благајне Округа
Јагодинског**

Јагодина,
1882-1887,
метал,
I - 4,1 cm, h - 1,9 cm,
Историјско одељење, инв. бр. 646,
Cvetković, Dodić, ed. 2001: 93, il. 64.

О раду државних органа 19. века у Јагодини
сведочи метални печат-датумар благајне
округа Јагодинског, најстарији печат у
збирци печата. Потиче из периода када је
Јагодина била окружно седиште, да би 1891.
године био формиран Моравски округ са
седиштем у Ђуприји.
ДГ

**Seal of the Jagodina region
treasury**

Jagodina,
1882-1887,
metal,
L - 4,1 cm, H - 1,9 cm,
History Department, reg. no. 646,
Cvetković, Dodić, ed. 2001: 93, il. 64.

*The oldest specimen in the collection of seals
is this treasury seal from the period the
regional seat resided in Jagodina.*
DG

59

Ренде

Јагодина,
1890,
дрво,
20 x 16 x 36 cm,
Етнолошко одељење, инв. бр. 468,
Cvetković, Dodić, ed. 2001: il. 118; Алексић
2004: 130, 152.

Један од посебно декорисаних примерака
алата из велике збирке стarih заната. Део
алата столара Саве Пантића.
МА

Plane

Jagodina,
1890,
wood,
20 x 16 x 36 cm,
Ethnology Department, reg. no. 468,
Cvetković, Dodić, ed. 2001: il. 118; Aleksić
2004: 130, 152.

*Especially decorated example of carpenter
plane deriving from large and important
collection of old tools, originally belonged to
carpenter Sava Pantić.*
MA

60

Поклопац за пиварско буре

Јагодина,
крај 19. века,
дрво,
31,5 x 2,5 cm,
Етнолошко одељење, инв. бр. пп,
Непубликовано.

Редак примерак поклопца пивске буради
Јагодинске пиваре са натписом Јагодина.
МА

Barrel lid

Jagodina,
end of 19th c.,
wood,
31,5 x 2,5 cm,
Ethnology Department, reg. no. nn,
Unpublished.

*A rare example of a wooden barrel lid made
for usage in the Jagodina brewery.*
MA

61

Прангија

Крагујевац,
крај 19. века,
гвожђе, ливење, I - 31 см, Ro - 7 см,
Историјско одељење, инв. бр. 272,
Непубликовано.

Прангија у облику цеви са две једноставне ручке; врх цеви благи дупли прстен, а проширење на дну је постоље неправилног облика. На предњој страни изнад гроба Кнежевине Србије у рељефу натпис Вој(но) Тех(нички) Заводи Крагујевац. Предмет потиче из манастира Јаковића, где је служио за објављивање већих верских празника, позива за војску и мобилизацију. Колико је познато, прангија са овим натписом је јединствена.

ЉЗ

Church cannon

Kragujevac,
end of 19th c.,
metal, cast,
L - 31 cm, Ro - 7 cm,
History Department, reg. no. 272,
Unpublished.

Small church cannon with simple handles, bearing the coat of arms of the Principality of Serbia and the inscription naming the factory in Kragujevac. It is almost unique, as far as known. Found in the monastery of Jaković it was used to commemorate feasts and to announce mobilization.

ЛјЗ

62

Прангија

Јагодина,
крај 19. века,
гвожђе, ливење,
I - 32 см, Ro - 7 см,
Историјско одељење, инв. бр. 355,
Непубликовано.

Прангија сличног облика цеви са прстенастим проширењем. На средишњем делу, између две ручке је картуш са натписом: Ливница Ј. А. Поповић Јагодина (основана 1893). На постољу прангије је други натпис: Својина цркве доњоречичке (село Доња Речица у Топлицама). Јединствен примерак.

ЉЗ

Church cannon

Jagodina,
end of 19th c.,
metal, cast,
L - 32 cm, Ro - 7 cm,
History Department, reg. no. 355,
Unpublished.

Similar church cannon cast in local workshop of Jevrem Popović in Jagodina for the church in Donja Rečica village, Southern Serbia.

ЛјЗ

63

Ђорђе Миловановић, Диплома београдске трговачке омладине

Београд,
око 1890, штампа Литографски завод
Мајхонд и синови у Дражјанима,
папир, штампа, 52,3 x 71 см,
Историјско одељење, инв. бр. 656,
Јовановић 1983, 40, 97, бр. 42; Cvetković,
Dodić, ed. 2001: 57.

Београдска трговачка омладина основана је 14 (26). фебруара 1880. године у Београду као удружење просветног и хуманог карактера. Један од начина финансирања рада друштва били су и добровољни прилози. Добротвори су даривани дипломама, а међу њима налази се и име јагодинског трговца Милете Марковића чија се радња од 1881. године налазила у

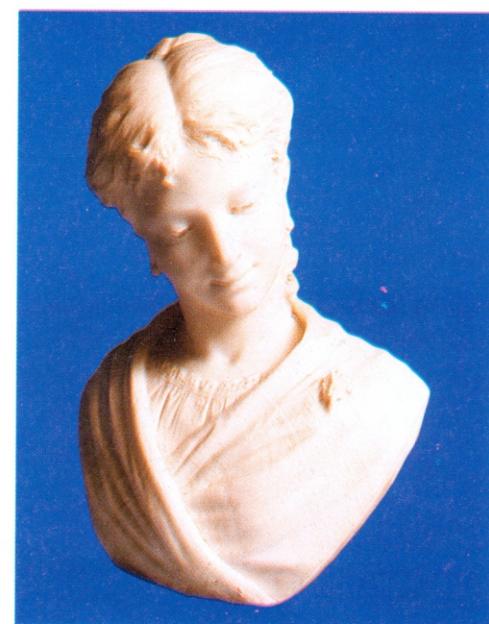
Левачкој чаршији. Године 1898. био је члан Одбора јагодинске трговачке омладине основане 1890. године. Диплома се истиче својим ванредно лепим и упечатљивим ликовним решењем.

ДГ

Djordje Milovanović, Charter of the Belgrade young traders

Beograd,
ca 1890,
paper, printed, 52,3 x 71 cm,
History Department, reg. no. 656,
Јовановић 1983, 40, 97, бр. 42; Cvetković,
Dodić, ed. 2001: 57.
This beautifully designed charter was presented in 1920 to Milet Marković, merchant from Jagodina.

ДГ

64

Петар Убавкић (?), Дама с лептиром

Параћин, крај 19. века,
бели мермер, клесање, h - 60 см,
Уметничко одељење, инв. бр. 70, бр. м. д. 6,
бр. ЦКУ 1784/80,
Цветковић 1998:181-182, сл. 6-9; Cvetković,
Dodić, ed. 2001: 64, il. 102.

Раскошно клесано попрсје младе жене која посматра лептира на својој ешарпи, првобитно својина индустрисалаца Теокаревића, представља врхунац академизма у склуптури 19. века. Уколико није реч о импорту, специфични клесања, натурализам у извођењу детаља и чист жанровски приступ теми указују да је ово можда један од најуспелијих радова првог српског склуптора Петра Убавкића.

БЦ

Petar Ubavkić (?), Lady with a butterfly

Beograd-Paraćin,
end of 19th c.,
white marble, carved, H - 60 cm,
Art Department, reg. no. 70, no. b. d. 6, CKU
1784/80,
Цветковић 1998:181-182, сл. 6-9; Cvetković,
Dodić, ed. 2001: 64, il. 102.

The bust of a beautiful young woman is shown while reflecting upon insect on her chest. Originally belonged to the industrialist family of Teokarević. The elaborate masterpiece of an artist who may be identified with the first Serbian sculptor Petar Ubavkić.

БЦ

65

Украсни пехарић

Јагодина,
после 1896,
тиркизно стакло, ливење у калупу,
h - 9 cm, Ro - 8,5 cm,
Уметничко одељење, инв. бр. 126,
Ђурић 1984: 62, бр. 39, Т. III; Бојкић 1996: 17,
бр. 11; Cvetković, Dodić, ed. 2001: 64, il. 98.
Тиркизни пехар малих димензија украшен
мотивом рајских птица. У картушу
уоквиреним натписом Фабрика стакла
Јагодина и хигом H&K добија на значају као
један од ретких производа са јасном
атрибуцијом треће јагодинске стакларе чији
је власник био Нако Јанковић, првобитно
трговац из Јагодине.
МБ

Decorative cup

Jagodina,
after 1896,
turquoise glass, cast,
H - 9 cm, Ro - 8,5 cm,
Art Department, reg. no. 126,
Ђурић 1984: 62, бр. 39, Т. III; Бојкић 1996: 17,
бр. 11; Cvetković, Dodić, ed. 2001: 64, il. 98.
Small turquoise cup decorated with birds in relief. The cartouche bears the name of the factory in Jagodina, i.e. the oldest Serbian glassware workshop, and the initials of the second owner, Nacko Janković, a merchant from Jagodina.
MB

66

Чаша

Јагодина,
после 1896,
безбојно стакло, ливење у калупу,
h - 14,5 cm, Ro - 6,5 cm,
Уметничко одељење, инв. бр. 127,
Ђурић 1984: 64, бр. 65, Т. IV; Бојкић 1996: 17,
бр. 12; Cvetković, Dodić, ed. 2001: 64, il. 101.
Значај овог предмета почива на чињеници да
припада производњи треће јагодинске
стакларе Нака Јанковића, што доказују
латинични власникови иницијали N.J.
израђени белим, плавим и наранџастим
емајлом, као и медаљон са минијатурним
портретом власниковог сина Душана.
МБ

Glass

Jagodina,
after 1896,
transparent glass, cast,
H 14,5 cm, Ro - 6,5 cm,
Art Department, reg. no. 127,
Ђурић 1984: 64, бр. 65, Т. IV; Бојкић 1996: 17,
бр. 12; Cvetković, Dodić, ed. 2001: 64, il. 101.
This beautiful wine glass is another perfect product of the glassware factory owned by Nacko Janković. It is decorated with initials of the owner and of the small portrait of his son Dušan.
МВ

67

Чаша

Јагодина,
после 1896,
стакло бојено рубин црвеном, ливење у
калупу,
h 10 cm, Ro - 7,5 cm,
Уметничко одељење, инв. бр. 128,
Ђурић 1984: 65, бр. 68, Т. V; Бојкић 1986: 17,
бр. 13; Cvetković, Dodić, ed. 2001: 64, il. 99.
Латинични иницијали N. J. нанети плавим и
белим емајлом сврставају овај предмет у
групу личних примерака Нака Јанковића,
власника тзв. треће јагодинске стакларе,
која уз прве две, које су радиле такође у
Јагодини, представља први индустријски
објекат у Србији новог доба.
МБ

Glass

Jagodina,
after 1896,
ruby coloured glass, cast,
H 10 cm, Ro - 7,5 cm,
Art Department, reg. no. 128,
Ђурић 1984: 65, бр. 68, Т. V; Бојкић 1986: 17,
бр. 13; Cvetković, Dodić, ed. 2001: 64, il. 99.
Initials NJ signify that this beautiful glass was used by Nacko Janković, the owner of the glassware factory in Jagodina.
MB

68

Кригла

Јагодина,
1896-1907,
кристално стакло, ливење,
h 11 cm, Ro - 6,7 cm,
Уметничко одељење, инв. бр. 502,
Cvetković, Dodić, ed. 2001: 64, il. 100.
Јединствен примерак кригле из власништва
Марка Ђорђевића, оснивача банкарства у
Јагодини. На избрушеном телу кригле у
медаљону изведени су иницијали власника.
МБ

Beer cup

Jagodina,
1896-1907,
crystal glass, cast,
H 11 cm, Ro - 6,7 cm,
Art Department, reg. no. 502,
Cvetković, Dodić, ed. 2001: 64, il. 100.

This beer cup is unique since it belonged to Marko Djordjević, the banking pioneer in Jagodina. His initials are incised in a medallion on the front side of the cup.
МВ

69

Чаша

Јагодина,
1896-1907,
кристал, брушење,
h 17 cm, Ro 6,2 cm,
Уметничко одељење, инв. бр. 495,
Ђурић 1984: 81, сл. 36; Божић 1996: 18,
бр. 26.

Висока чаша украсена биљним мотивима и
иницијалима МБ такође је припадала
јагодинском банкарку Марку Ђорђевићу.
МБ

Glass

Jagodina,
1896-1907,
crystal glass, ground,
H 17 cm, Ro 6,2 cm,
Art Department, reg. no. 495,
Ђурић 1984: 81, сл. 36; Божић 1996: 18,
бр. 26.

Another example from the house of Marko Djordjević, the banker, elaborately decorated with floral motives and his initials.
MB

70

Чашица

Јагодина,
1896-1907,
безбојно стакло, дувано,
h 8,5 cm, Ro 2,8 cm,
Art Department, reg. no. 733,
Божић 1996: 17, бр. 22.

Ова мала чаша за ракију је веома значајна
јер је украсена државним грбом Кнежевине
Србије.
МБ

Small glass

Jagodina,
1896-1907,
transparent glass, blown,
H 8,5 cm, Ro 2,8 cm,
Art Department, reg. no. 733,
Božić 1996: 17, br. 22.

*This small brandy glass is highly important
since it is decorated with coat of arms of the
Principality of Serbia.*
MB

71

Послужавник за воће, цвеће и слаткише

импорт,
19. век,
сребро, стакло,
h 63 cm,
Уметничко одељење, инв. бр. 524,
Божић 1987.

Лепотом израде овај предмет указује на
префињен укус и куповну моћ припадника
јагодинске грађанске класе. Првобитно у
породици Марка Ђорђевића, банкара.

МБ

Recipient for fruit, flowers and sweets

imported,
19th c.,
silver, glass,
H 63 cm,
Art Department, reg. no. 524,
Božić 1987.

*This excellently produced item points to
highly established standards of Serbian
bourgeois elite. Originally belonged to Marko
Djordjević, the banker.*
MB

72

Здела за воће

импорт, Беч,
19. век,
сребро, кобалтно стакло плаве боје, ливење
у калупу,
h 33 cm,
Уметничко одељење, инв. бр. 525,
Божић 1987.

И овај прекрасни предмет потиче из куће
банкара Марка Ђорђевића.
МБ

Fruit vessel

imported, Vienna,
19th c.,
silver, cobalt glass, cast,
H 33 cm,
Art Department, reg. no. 525,
Božić 1987.

*This was also one of highly esteemed
silverware from the banker's house.*
MB

73

Здела за воће

импорт, Беч,
19. век,
сребро, стакло, ливење у калупу,
h 10 cm,
Уметничко одељење, инв. бр. 526,
Бојкић 1987.

Савршено очуван примерак сецесијске посуде, као и претходна здела, потиче из куће банкара Ђорђевића.

МБ

Fruit vessel

imported, Vienna,
19th c.,
silver, glass, cast,
H 10 cm,
Art Department, reg. no. 526,
Bojkic 1987.

This vessel, as the previous one too, was made in Art nouveau style and also belonged to the banker Djordjević.

MB

74

Бокал

импорт, Енглеска,
19. век,
посребрени метал, ливење у калупу,
h 30 cm, Ro - 12 cm,
Уметничко одељење, инв. бр. 827,
Непубликовано.

Поред земаља у окружењу овај солидно израђен предмет указује и на постојање трговачких веза са Енглеском.

МБ

Beaker

imported, England,
19th c.,
silver-gilt metal, cast,
H 30 cm, Ro - 12 cm,
Art Department, reg. no. 827,
Unpublished.

This item is proof that the higher classes managed to obtain silverware not only from Austria and France, but also from England as well.

МБ

75

Бокал

импорт, Беч,
19. век,
сребро, стакло, ливење у калупу,
h 34,5 cm, Ro 12,5 cm,
Уметничко одељење, инв.бр. nn,
Непубликовано.

За овај изузетно леп примерак бокала, заједно са неколико других предмета мањег формата, претпоставља се да су били део свадбеног поклона краља Петра банкарку Марку Ђорђевићу.

МБ

Beaker

imported, Vienna,
19th c.,
silver, glass, cast,
H 34,5 cm, Ro 12,5 cm,
Art Department, reg. no. nn,
Unpublished.

This item was reportedly part of the wedding gift from King Peter of Serbia to the banker Djordjević.

MB

76

Чаша

импорт, Беч,
19. век,
безбојно стакло са сребрним ободом,
ливење у калупу,
h 13,5 cm, Ro 7,3 cm,
Уметничко одељење, инв. бр. 497,
Непубликовано.

Ова изванредно обликована чаша са сребрним ободом јасан је симптом богатства и моћи грађанске елите.

МБ

Glass

imported, Vienna,
19th c.,
silver, glass, cast,
H 13,5 cm, Ro 7,3 cm,
Art Department, reg. no. 497,
Unpublished.

This item clearly indicates the rich and powerful background of the bourgeois elite.

МБ

77

Посуда за бомбоне

Јагодина,
19. век,
стакло дувано у калупу, златни конац,
гобленски вез,
h 2,5 cm, Ro 10,5 cm,
Уметничко одељење, пр. инв. бр. 1110,
Непубликовано.

Ова једноставна посуда са минициозно израђеном чипком и гобленом указује на софистициран укус оноврмених дизајнера Фабрике стакла Нацка Јанковић у Јагодини.
МБ

Recipient for sweets

Jagodina,
19th c.,
glass, blowing, golden wire, gobelin,
H 2,5 cm, Ro 10,5 cm,
Art Department, t. reg. no. 1110,
Unpublished.

This simple vessel with elaborate lace and gobelin rests on sophisticated taste of designers of the Glassware factory in Jagodina.

MB

78

М. М. Станијевић, И. Ђорић, Карта Велике Мораве

Београд,
око 1900, штампа - Графички умет. завод,
Најберт Праха - Смихоф, издање књижаре
«Рајковић и Ђуковић»,
папир, штампа,
50,5 x 72,2 cm, размер 1:250.000,
Историјско одељење, инв. бр. 660,
Непубликовано.

Карта представља једно од издања познате београдске књижаре «Рајковић и Ђуковић» која је деловала у периоду 1899-1948. г. Један од свесника био је Драгутин Ђуковић (1873-1929), рођен у левачком селу Велика Пчелица. Књижарски занат изучио је у Крагујевцу. Са бакалином Живојином Рајковићем 1899. г. оснива књижару «Рајковић и Ђуковић». Бавила се и издаваштвом, издајући: школске уџбенике, речнике, педагошку литературу, књиге за децу, лепу књижевност.

Године 1921. изабран је за првог председника Удружења књижара Краљевине СХС, чији дугогодишњи председник је био. Један је од оснивача Удружења Мораваца у

Београду 1924. г. Радњу наставља да води његов син Радомир до национализације 1948. г.

Карта представља приказ долине Велике Мораве, где је веома јасно приказана и територија средњег Поморавља.

ДГ

M. M. Stanojević, I. Djorić, Map of the Great Morava river basin

Beograd,
ca 1900,
paper, printed,
50,5 x 72,2 cm, 1:250.000,
History Department, reg. no. 660,
Unpublished.

An interesting example of a map showing the principal route of the river Morava, including the territory of the Jagodina municipality.

Г. Ј. Станијевић
И. Ђорић

79

Орден таковског крста II реда

Беч (Аустрија),
1901. додељен, рад медаљерске радионице
Георга Адама Шајда (1838-1922),
сребро, позлаћено сребро, полихромни емајл,
I - 4,3 cm, H - 7 cm (орденски знак), R - 8,1
cm (звезда),
Историјско одељење, инв. бр. 351, 352,
Grbović 2002: 54-56; Grbović 2004 (у штампи).
Орден Таковског крста, први српски орден
установљен 1865, додељиван је по Закону из
1883. за заслуге према Краљу, Краљевском
дому и држави по свим гранама народног
живота и државне управе. Орденом II реда,
који је установљен Долупном Закона о
одличјима од 19. I 1877. одликован је 1901.
један од првих јагодинских адвоката Стеван
Маленовић (1830/3-1917), иначе кум једног

од најпознатијих српских политичара 19.
века, Јагодинца Стевче Михаиловића.
ДГ

Takovo cross order

Vienna, 1901,
silver, silver gilt metal, polychrome enamel,
L - 4,3 cm, H - 7 cm, star: R - 8,1 cm,
History Department, reg. no. 351, 352,
Grbović 2002: 54-56; Grbović 2004 (у
штампи).
The Takovo cross order was established in 1865 for special favours for the Crown, the Royal family and the state. This one, excellently preserved with the original box, belonged to one of the first Serbian lawyers, Stevan Malenović, who was decorated in 1901.
DG

80

Симеон Роксандић, Портрет Јована Косовљанића

Пивара, Јагодина, 1903, ливено у Нирнбергу 1904, бронза, вајање у глини, шупљи лив, 79,5 x 117 см,
Уметничко одељење, бр. м. д. 7, бр. ЦКУ 2380/81,

Цветковић 1990; Cvetković, Dodić, ed. 2001: 63, il. 104.

Овај изванредни портрет првог власника Јагодинске пиваре, Јована Косовљанића (1818-1882), рани рад Симеона Роксандића, настао је двадесет година после Косовљанићеве смрти на основу једног малог сликарног портрета. Првобитно, до уништења Пиваје у Првом светском рату, налазио се на фасади ротонде над бунаром у пиварском дворишту. О нарочитом значају портрета

говори чињеница да је ово била прва јавна скулптура у Јагодини.

БЦ

Simeon Roksanidić, Portrait of Jovan Kosovljanić

Brewery, Jagodina, 1903, cast in Nuremberg in 1904, clay modeling, hollow bronze cast, 79,5 x 117 cm,
Art Department, reg. no. 7, CKU 2380/81, Cvetković 1990; Cvetković, Dodić, ed. 2001: 63, il. 104.

The portrait of the first owner of the Jagodina Brewery, Jovan Kosovljanić (1818-1882). Simeon Roksanidić modelled the bust in clay in 1903, after a small painted portrait since the sitter had been dead at the moment for twenty years. The next year it was cast in

Germany and installed in courtyard of the Brewery until its destruction in 1918.
The portrait is of crucial importance for it was the first public sculpture in town.

БЦ

81

Никола Милојевић, Портрет госпође Генчић

Београд, 1906,
уље на платну,
86 x 100 см,
Уметничко одељење, инв. бр. 320,
Бојкић 1980: бр. 23, сп. 23; Рајчевић 1999: 77-
78, 85-86, 158, сп. 24; Cvetković, Dodić, ed.
2001: 62, 109.

Портрет супруге српског министра Генчића представља Николу Милојевића као поборника реализма у српском сликарству крајем 19. и почетком 20. века. Заједно са другим експонатима портрет је представљао Краљевину Србију на Балканској изложби у Лондону 1907. године, где је привукао пажњу великог броја посетилаца.

БЦ

Nikola Milojević, Portrait of Mrs Gencić

Beograd,
1906,
oil on canvas,
86 x 100 cm,
Art Department, reg. no. 320,
Bojković 1980: br. 23, sp. 23; Rajčević 1999: 77-
78, 85-86, 158, sp. 24; Cvetković, Dodić, ed.
2001: 62, 109.

The portrait of the Minister's wife painted by Nikola Milojević, the artist who had made great career as portrait painter in Belgrade. The canvas was exhibited in 1907, along with other items, in London, during the Balkan Exposition, where it had attracted much attention by the visitors.

БЦ

82

Шлем

непознато место налаза,
Први светски рат,
штављена кожа, метал,
h- 7 cm, R1- 15,5 cm, R2-21,5 cm,
Историјско одељење, пр. инв. бр. 334,
Непубликовано.

Nemacki paradni šлем od impregniranog crne kože sa žutim metalnim okovom na grebenu i širumu. Na temenu karakterističan mesingani kupaсти шилјак пруског типа жуте боје, а са стране два кожна подбратка покривена жутим metalnim krľuštimima. Na prednjoj strani heralдички елементи, једноглави орао са жељзом и шаром у канџама, иницијали FR и лента са текстом ратничког поклича. Изванредно очуван примерак са

оригиналном кутијом купастог облика од црног картона.

ЉЗ

Helmet

unknown provenance,
World War 1st,
leather, metal,
H - 7 cm, R1- 15,5 cm, R2-21,5 cm,
History Department, t. reg. no. 334,
Unpublished.

Excellently preserved German helmet from World War 1st, together with its original black box.

ЛЈЗ

83

**Златна медаља за храброст
"Милош Обилић"**

вероватно Ле Локл (Швајцарска), између два светска рата, посљедња бронза, коване, R - 3,6 cm, Историјско одељење, инв. бр. 468, Grbović 2002: 54; Гробовић 2003.

Установљена 12. јула 1913. године, додељивана је за осведочену храброст на бојишту. Ово је раритетан примерак пошто припада посебној варијанти ордена коју одликује то што је глава змаја изведена унутар поглава медаље, док се код стандардних комада налази ван поглава одличја.

ДГ

84

Рекламна плочица за Јагодинско пиво

Јагодина, око 1920, метал, рельеф, бојење, 7 x 14 cm, Историјско одељење, инв. бр. 356, Непубликовано.

На плочици правоугаоног облика рельефни приказ кригле пива са богатом пеном на сточију и написом Јагодинско пиво је најбоље. Плочица је сачувана у породици наследника Михаила Косовљанина, последњег власника Јагодинске пиваре.

ЉЗ

Advertisement for Jagodina beer

Jagodina, ca 1920, metal, relief, coloured, 7 x 14 cm, History Department, reg. no. 356, Unpublished.

This small advertisement was being kept in the family of the heirs of the last owner of the Jagodina brewery.
LJZ

a

б

85

Жетони Фабрике Клефиш

a) II серија,
Јагодина,
1918-1941,
месинг, ковање,
R - 2,5 cm,

b) III серија,
Јагодина,
1918-1941,
месинг, ковање,
R-2,5 cm,

Историјско одељење, инв. бр. 662, 663, Mandić 2001: 28; Михаиловић, Мандић, 1992: 100-102, Т.И.; Cvetković, Dodić, 2001: 93 ил. 62.

Међу најчувеније старије српске жетоне, као помоћног средства за плаћање, убрајају се

жетони породице Клефиш, власника Фабрике салама и сухомеснате robe у Јагодини. Издане су три серије жетона, прва око 1910, а након I светског рата II и III серија. Друга серија имала је осам апоена (20, 30, 40 и 80 пара, 1, 2, 12, 24 динара). Особеност прве серије је напис на немачком језику: P. J. Klefisch (Peter Josef Klefisch). Трећа серија је имала само два апоена (40 паре и 1 динар), са написом у српској латиничној транскрипцији: P. J. Klefiš.

ДГ

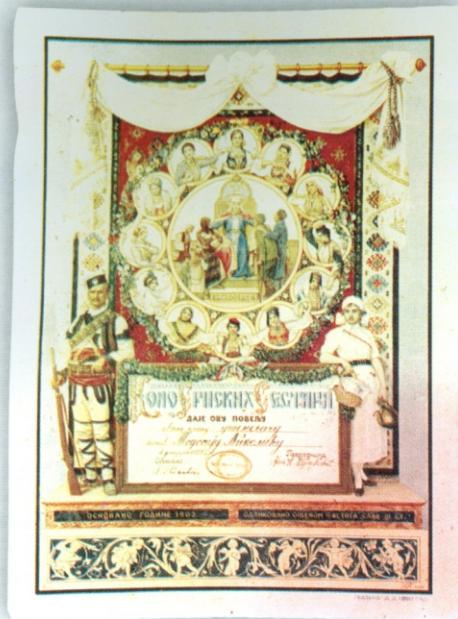
Counters

a) II series,
Jagodina,
1918-1941,
brass, wrought,
R - 2,5 cm,

b) III series,
Jagodina,
1918-1941,
brass, wrought,
R - 2,5 cm,

History Department, reg. no. 662, 663, Mandić 2001: 28; Михаиловић, Мандић, 1992: 100-102, Т.И.; Cvetković, Dodić, 2001: 93 ил. 62. These specimens are amongst the most renowned older counters of Serbia. Issued in

three variants (the 2nd and 3rd are shown), these counters were minted by the Klefisch factory of meat in Jagodina.
DG

86

Урош Предић, Повеља Одбора Кола српских сестара у Јагодини

Јагодина,
1922, штампа "Графика" Д. Д. Нови Сад,
папир, штампа,
40,5 x 54,5 cm,
Историјско одељење, инв. бр. 661,
Cvetković, Dodić, ed. 2001: 57.

Хуманитарно друштво "Коло српских сестара" у Краљевини Србији основано је 15(28).
августа 1903, а до новембра исте године
Одбор друштва основан је и у Јагодини. При-
мерак дипломе "Кола српских сестара" зна-
чajan је као по томе што је 1925. године до-
дељена једном од утемељивача Одбора, аба-
чији Т(е)одосију Николићу (1839/41-1922), али
и по аутографу дугогодишње председнице

Негошаве Трајковић, веома значајне лично-
сти за афирмацију жена и развој културе у
међуратној Јагодини.

ДГ

Uroš Predić, Charter of the Jagodina Board of the Serbian women club

Jagodina,
1922,
paper, 40,5 x 54,5 cm,
History Department, reg. no. 661,
Cvetković, Dodić, ed. 2001: 57.
Traditionally conceived and designed by the leading Serbian artist of Academism, the specimen was presented to a club's member, Todosije Nikolić in 1925.

DG

87

Рудолф Валдец, Плакета са венчања краља Александра I Карађорђевића

Београд,
јун 1922,
бронза, ковање,
6,6 x 8,6 cm,
Историјско одељење, инв. бр. 613,
Непубликовано.

Плакета представља споменицу на венчање
краља Александра I Карађорђевића и
румунске принцезе Марије Хоенцолерн Гота
од 8. јуна 1922. године у Београду
(Годоровић 1964: 117, бр. 318). Валдецов
сецесијски приступ обради резултирао је
појачаном декоративношћу.

ДГ

Rudolf Valdec, Commemorative relief of the Royal wedding

Belgrade,
June 1922,
bronze, wrought,
6,6 x 8,6 cm,
History Department, reg. no. 613,
Unpublished.

The relief commemorates the royal wedding of Yugoslav king Alexander with Maria, the Princess of Rumania. Art nouveau style of the work produced an overall decorative expression.

DG

88

Застава Јагодинске певачке дружине "Слога"

Јагодина,
1937,
тафт, срма, вез,
L 97 cm, H - 117 cm,
Историјско одељење, инв. бр. 284,
Cvetković, Dodić, ed. 2001: 30; Здравковић 2003: 9, 17.

Застава од црвеног тафта, оивичена срмом и жутом траком са метализираним ресама. На средини заставе с једне стране изведен је пуним бодом и жутозеленим концем мотив лире са нотном лествицом, а око ње храстов лист са жировима. Текст: Јагодинска певачка дружина 1935/1937 "Слога." Са друге стране заставе изведен је Св. Ђорђе и текст: У слози је мој Јагодина. Јагодински фотограф Соломон Алкалай снимио је чланове Јагодинске певачке дружине "Слога" 11. јула 1937. године приликом освећења заставе на главном скверу у Јагодини.

ЉЗ

Flag of the Jagodina singing society "Sloga"

Jagodina,
1937,
taffeta, silk, lace,
L 97 cm, H - 117 cm,
History Department, reg. no. 284,
Cvetković, Dodić, ed. 2001: 30; Zdravković 2003: 9, 17.

Decorated with dedicatory texts and motives of lyre and of the icon of St George, the flag was consecrated on July 11th 1937 and the occasion celebrated in the town center.

ЛјЗ

89

Заштитни знак Ливнице Бурић

Јагодина,
1937-1942,
метал, ливење,
I - 13,3 cm, s - 12,3 cm,
Историјско одељење, инв. бр. 651,
Cvetković, Dodić, ed. 2001: 28, il. 61; Алексић
2004: 128, 132.

Казањијска радња, ливница метала и
гвожђа и звоноливница Живка Р. Бурића
(1880-1946) основана је 1910. године. Живко
Р. Бурић био је члан Занатлијског удружења
у Јагодини основаног 1919. године и његов
председник. Године 1937. у циљу специјализације
посетио је интернационалну машинску и
техничку изложбу у Лайпцигу и Берлину
(Немачка). Као последица боравка у Нема-

чкој појављују се заштитни знаци за звона,
међу којима су сачувани један примерак и
његова модла.
ДГ

Logo of the Buric blacksmithy

Jagodina,
1937-1942,
metal, model, cast,
L - 13,3 cm, s - 12,3 cm,
History Department, reg. no. 651,
Cvetković, Dodić, ed. 2001: 28, il. 61; Алексић
2004: 128, 132.

Živko Burić (1880-1946) had founded his own workshop in 1910. After he had visited Berlin in 1937, he started producing his own logos for bells.
ДГ

90

Печат ткачке радње Милована М. Ђорђевића

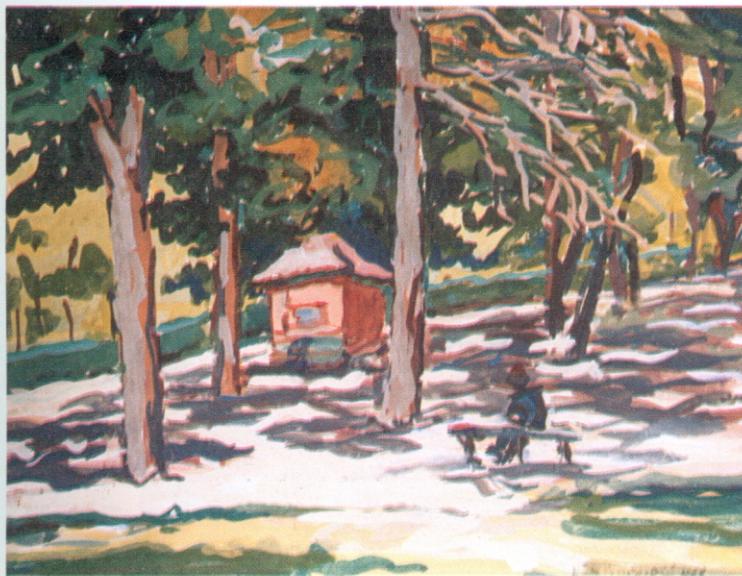
Јагодина,
1938,
дрво, гума, резање,
I - 6 cm, H - 8 cm,
Историјско одељење, пом. инв. бр. 24,
Алексић 2004: 123.

За потребе своје радње српског платна,
отворене 1938. године, ткач Милован М.
Ђорђевић је дао да се изради и одговарајући
печат. Дршка печата је профилисана а сам
печат правоугаоног облика са лепо
орнаментисаном матрицом од гуме.
ДГ

Seal of Milovan Djordjević

Jagodina,
1938,
wood, gum, cut,
L - 6 cm, H - 8 cm,
History Department, reg. no. 24,
Aleksić 2004: 123.

The seal of local craftsman, Milovan Djordjević, the textile workshop owner in Jagodina, conceived in nice decorative pattern.
ДГ

91

Војин Величковић Војкан, Чесма у Арачлијском потоку

Јагодина,
1958,
tempera на платну,
34 x 27 cm,
Уметничко одељење, пр. инв. бр. 1101,
Непубликовано.
Поред тога што је тражен као портретиста,
Војкан Величковић је био и сликар
јагодинских ведута и сеоских пејзажа (Бојић
1989). Ово мало, али по постигнутом изразу
изузетно снажно платно, открива Војкана
као аутентичног експресионисту а по
одабраном мотиву спаја у једно љубав према
Јагодини као мотиву и заокупљеност
пленеризмом у сликарству.

МБ

Vojkan Veličković Vojkan, Waterpipe at Aračlijski park

Jagodina,
1958,
tempera on canvas,
34 x 27 cm,
Art Department, t. reg. no. 1101,
Unpublished.

*Apart from being a known portrait painter
Vojkan also loved to paint town motives of old
Jagodina and landscapes as well (Bojić
1989). This small but highly expressive canvas
excellently reveals both his interest for plein-
air painting and his love of his own place of
living.*
МБ

92

Небојша Костић, Вир код Глоговачког моста

Јагодина,
1975,
уље на платну,
180 x 35 cm,
Уметничко одељење, пр. инв. бр. 1102,
Непубликовано.

*Painting of large dimensions and
of original inspiration. A winding composition
and an enigmatic palette vividly express the
painter's being authentic follower of the
fantastic and surrealistic trend in the art of
the previous century.*
МБ

Nebojša Kostić, Whirlpool at the Glogovac bridge

Jagodina,
1975,
oil on canvas,
180 x 35 cm,
Art Department, t. reg. no. 1102,
Unpublished.

*This is the painting of large dimensions and
of original inspiration. A winding composition
and an enigmatic palette vividly express the
painter's being authentic follower of the
fantastic and surrealistic trend in the art of
the previous century.*
МБ

Библиографија

Bibliography

Алексић М.

2004 Занати старе Јагодине до 1940. године,
Аранђеловац

Bakirtzis Ch.

1990 Byzantine Ampullae from Thessaloniki, in:
The Blessings of Pilgrimage, ed. R. Ousterhout,
Urbana-Chicago, 140-149.

Birtašević M.

1968 Маčevi vukovci u jugoslovenskim muzejima, *Vesnik Vojnog muzeja* 13-14, Beograd, 81-104.

Бојкић М.

1980 Изложба легата академских сликара Николе
Милојевића и Живана Вулића, Светозарево.
1987 Амбијент јагодинске грађанске куће у другој
половини XIX века, Светозарево.
1989 Војкан хроничар старе Јагодине, Светозарево
1996 150 година стакларства у Србији. Стакларе у
Јагодини, Јагодина

Васић Р, Медовић П. et all.

1990 Господари сребра, Гвоздено доба на тлу
Србије, каталог изложбе, Београд.

Ветнић С.

1986 Старчевачка култура типа "Течић" у
Поморављу, *Гласник Српског археолошког
друштва* 3, Београд, 163-167.

Vetnić S.

1966 Organizaciona struktura i rad provincijskih muzeja u
Srbiji, *Muzeji i spomenici kulture* 4, Sofija, 44-50.
1974 Počeci rada na istraživanju kulture prvih
zemljoradnika u Srednjem Pomoravlju, *Materijali
Srpskog arheološkog društva* X, Beograd-Subotica,
123-168.
1983 Medieval Weapons and Implements Deriving from
the Middle Morava Bassin, *Balcanoslavica* 10,
Prilep, 137-157.

Вукићевић Д.

1954 За комплексни музеј у Светозареву, *Нови пут*
бр. 20, 5.
1958 Светозарево још увек без музејске зграде, *Нови
пут* бр. 42, 5.

Гробовић Д.

2003 a Из културне историје Јагодине:
Душан Вукићевић (1897-1969), *Корени I.*
Часопис за историографију и архивистику,
Јагодина, 137-143.
2003 6 Варијанта медаље за храброст "Милош Обилић"
из збирке Завичајног музеја у Јагодини,
Гласник Друштва конзерватора Србије 27,
Београд, 135-136.
2004 a Марковић утемељивач задруге, *Нови пут* бр.
1888, Јагодина, 14.

2004 б

Стеван Маленовић, носилац ордена Таковског
крста II степена (у штампи).

Grbović D.

2002 Odlikovanja iz zbirke Zavičajnog muzeja u Jagodini
(do 1941), *Orden*, br. 2, Beograd, 54-57.

Дедић Д.

2004 Турска сабља из збирке Завичајног музеја у
Јагодини, *Корени II* (посебно издање), Јагодина
(у штампи).

Додић С, Петровић Р, Алексић М.

2004 Накит од праисторије до данас из збирки
Завичајног музеја у Јагодини. Каталог изложбе,
Јагодина

Ђурић Ј.

1984 Стакло у Србији XIX века, Београд

Енциклопедија српске историографије

1997 Енциклопедија српске историографије,
ед. С. Ђирковић, Р. Михаљчић, Београд.

Здравковић Љ.

1993 Фотографија у Јагодини 1870-1941, Јагодина
2003 50 година Музичке школе "Владимир Ђорђевић"
у Јагодини, Јагодина.

Здравковић Љ, Цветковић Б.

2004 Кнез Милоје Теодоровић и његова
заоставштина, *Корени II* (посебно издање),
Јагодина (у штампи).

Иванишевић В.

1999 Новчарство средњовековне Србије, Београд

Јовановић А.

1988 Налаз варваризованог тримисиса из Добре Воде
код Светозарева, *Нумизматичар* 11, Београд,
83-86.

Јовановић В. С.

1988 Прилог познавању прстена Стефана
Првовенчаног, in: *Студеница и византијска
уметност* око 1200. године, Међународни научни
скуп поводом 800 година манастира Студенице
и стогодишњице САНУ, ур. В. Кораћ, Београд,
257-270.

Јовановић М.

1983 Ђока Миловановић 1850-1919. Каталог изложбе
САНУ 44, Београд.

Kraut V.

1966 Svetozarevo, *Likovna enciklopedija Jugoslavije* IV,
Zagreb, 354.

Крстић С.

1997 Средњовековни накит из збирке Завичајног
музеја у Јагодини, *Гласник Српског
археолошког друштва* 13, Београд, 329-348.

1998 Геме из Завичајног музеја у Јагодини,
Гласник Српског археолошког друштва 14,
Београд, 249-258.

Културна ризница Србије

1996 Културна ризница Србије, ед. Ј. Јанићијевић, Београд

Mandić R.

2001 *Katalog privatnog novca jugoslovenskih zemalja. Vrednosne i nadničarske (rabotne) marke, konzumni novac, žetoni i drugi substituti metalnog novca u 19. i 20. veku*, Beograd.

Михаиловић В., Мандић Р.

1992 Жетони у Србији II, Нумизматичар 15, Београд, 100-102.

Музеји

1993 *Музеји и галерије у Савезној Републици Југославији*, Београд.

Пилетић Д.

1969 Римски каструм Ђуприја - Horreum Margi, *Vesnik Vojnog muzeja* 15, Beograd,

Рајчевић У.

1999 Сликар Никола Милојевић 1865-1942, Београд.

Sprache der Göttin

1994 Symbolik in neolithischen Alt-Europa. Sprache der Göttin, Katalog zur Ausstellung, Wiesbaden.

Stojić M.

1986 *Gvozdeno doba u basenu Velike Morave*, Beograd-Svetozarevo.

Стојић М.

1991 Гвоздено доба у Поморављу утврђење Градац у Ланишту, Београд

1997

Култни објекат на локалитету Пањевачки рит у Јагодини, in: Уздарје Драгославу Срејовићу, Београд, 315-322.

2004

Пањевачки рит, Београд.

Тодоровић Н.

1964 Југословенске и иностране медаље, Београд

Цветковић Б.

1990 Портрет Јована Косовљанина рад Симеона Роксандића, Зборник Народног музеја XIV/2, Београд, 96-101.

1994 а Византијска ампула из Завичајног музеја у Јагодини, Зборник Народног музеја XV-2, Београд, 7-12.

1994 б Тирићеви хиландарски одломци из збирке Завичајног музеја у Јагодини, Археографски прилози 16, Београд, 91-140.

1994 в Уломци фреско сликарства из манастира Јошанице, Гласник Друштва конзерватора Србије 18, Београд, 99-101.

1995 Прилог најстаријој историји цркве у Јошаници, Зограф 24, Београд 68-78.

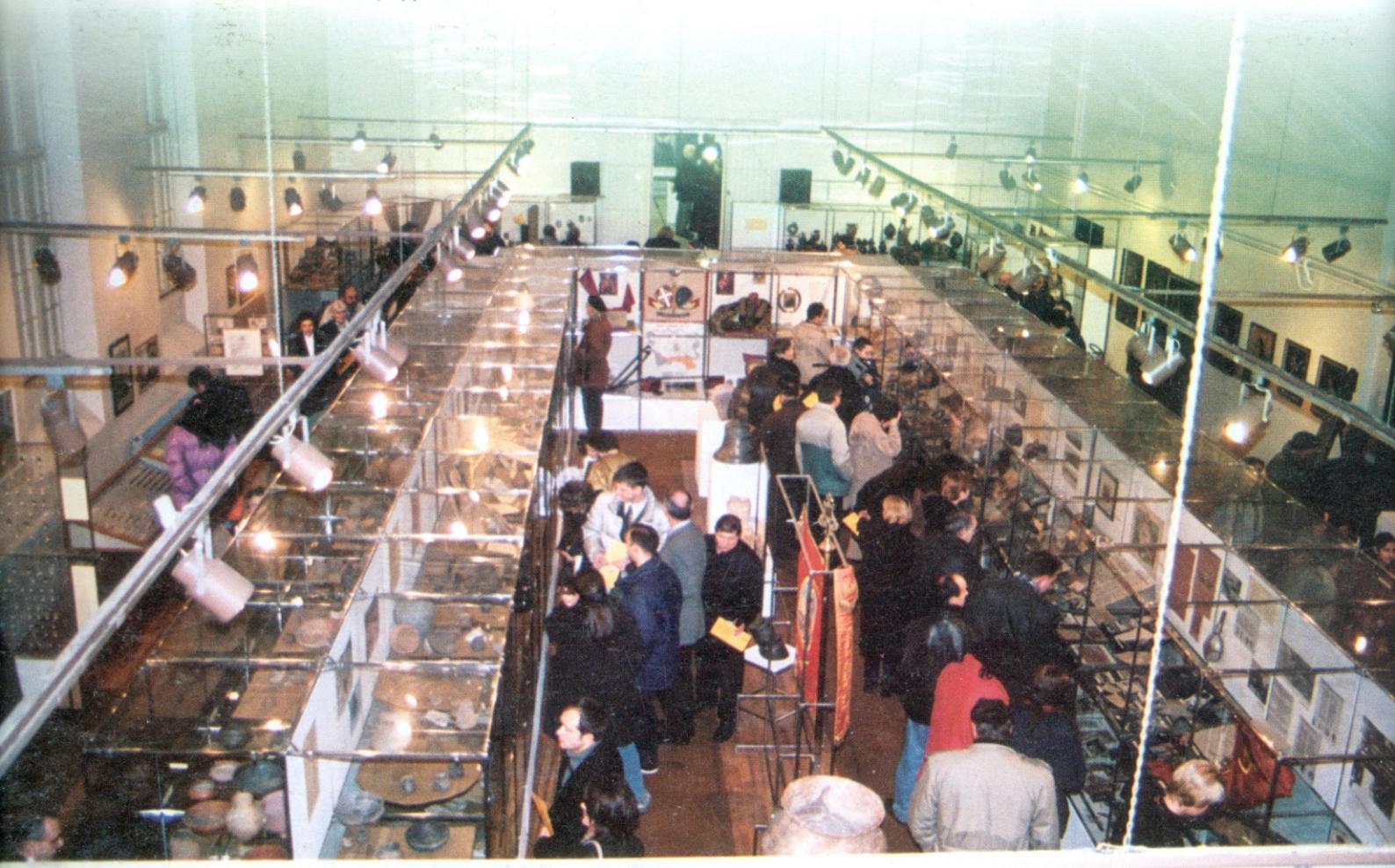
1998 Неколико необјављених скулптура из Завичајног музеја у Јагодини, Лесковачки зборник XXXVIII, Лесковац, 177-185.

2002 Осам векова Хиландара. Хиландарски рукописни одломци из збирке Завичајног музеја у Јагодини. Каталог, Јагодина.

2004 Прилог познавању старих градитељских инструмената "равнило" из збирке Завичајног музеја у Јагодини, Зборник Народног музеја, Београд (у штампи).

Cvetković B, Dodić S, ed.

2001 *Zavičajni muzej. Stalna izložbena postavka. Katalog*, Jagodina

СТАЛНА ИЗЛОЖБЕНА ПОСТАВКА
ЗАВИЧАЈНОГ МУЗЕЈА У ЈАГОДИНИ
**PERMANENT EXHIBITION IN THE
REGIONAL MUSEUM IN JAGODINA**

I круг - Прошлост Јагодине

- 0. Популарни симболи
 - 1. Праисторија
 - 2. Антика
 - 3. Средњи век VII-XV век
 - 4. Доба турске доминације XV-XVIII век
 - 5. "Кочина" крајина 1788-1791
 - 6. Устаничко доба 1804-1815
 - 7. Кнежевина и Краљевина Србија 1833-1918
 - 8. Ратови 1912-1918
 - 9. Краљевина СХС-Југославија 1920-1940
 - 10. Други светски рат 1941-1945

II круг - музейске збирке

- 11. Посуде
 - 12. Оруђе
 - 13. Оружје
 - 14. Накит
 - 15. Примењена уметност
 - 16. Црквена уметност
 - 17. Рукописи и стара књига
 - 18. Музички предмети
 - 19. Фотографија

III круг - музейске збирке

- 20. Палеонтолошка збирка
 - 21. Петролошка збирка
 - 22. Минералошка збирка
 - 23. Становање
 - 24. Нумизматика
 - 25. Култ
 - 26. Етнолошка збирка
 - 27. Сликарство и графика
 - 28. Скулптура
 - 29. Збирка стакла и сребра

IV круг - музејске збирке

I Circle - History of Jagodina

0. Popular symbols
 1. Prehistoric period
 2. Antique period
 3. Medieval period 7th-15th c.
 4. Turkish domination 15th-18th c.
 5. Uprising 1788-1791
 6. Liberation 1804-1815
 7. Principality-Kingdom of Serbia 1833-1912
 8. Wars 1912-1918
 9. Kingdom of Yugoslavia 1920-1940
 10. World War II 1941-1945

II Circle - Collections

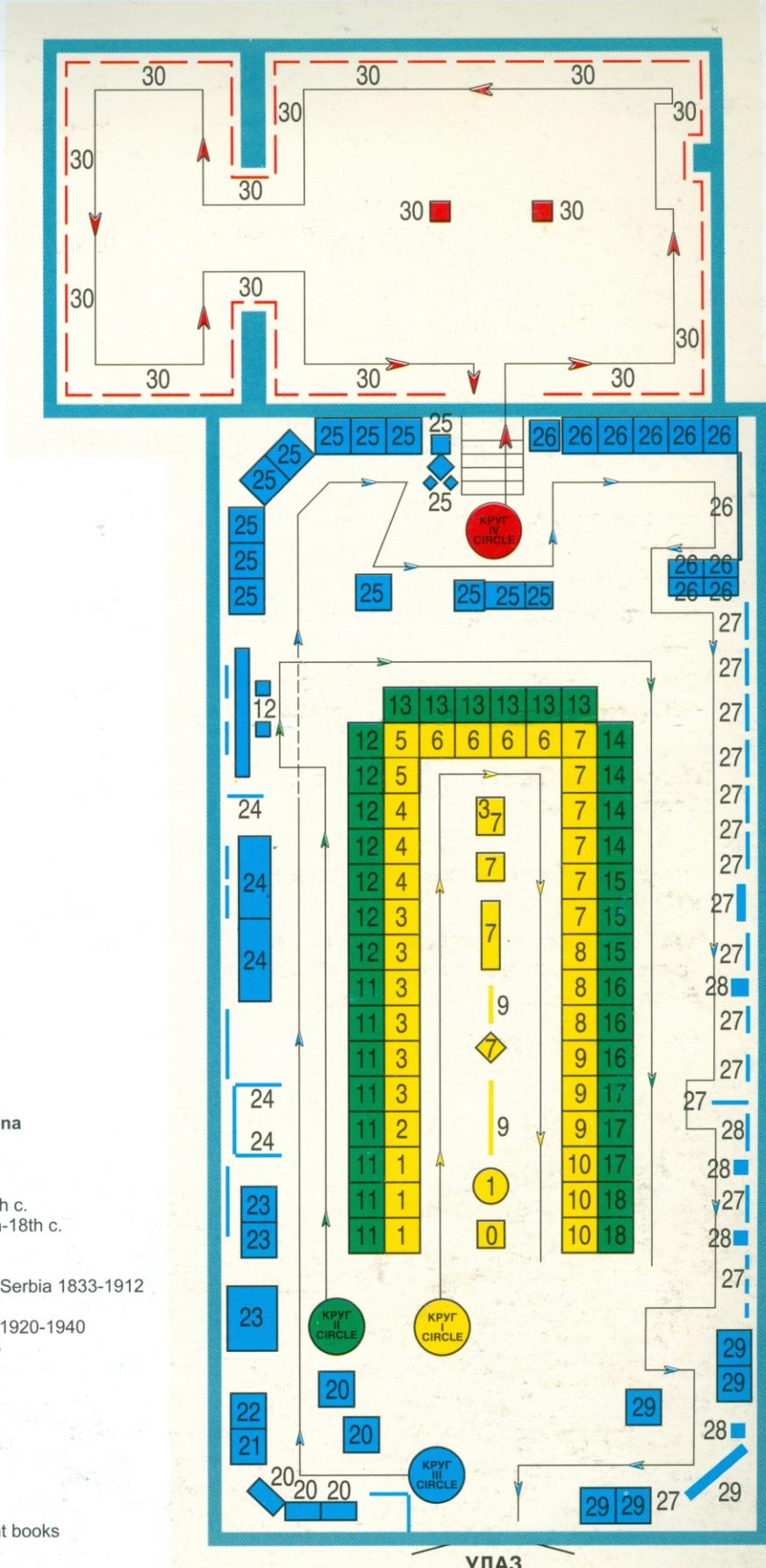
- II Circle - Collections**

 - 11. Vessels
 - 12. Tools
 - 13. Weapons
 - 14. Jewellery
 - 15. Decorative art
 - 16. Christian art
 - 17. Manuscripts and ancient books
 - 18. Music
 - 19. Photography

III Circle - Collections

- 20. Paleontology
 - 21. Petrology
 - 22. Mineralogy
 - 23. Dwelling
 - 24. Numismatics
 - 25. Cult
 - 26. Ethnology
 - 27. Painting and Graphic
 - 28. Sculpture
 - 29. Glassware and silver

IV Circle - Collections

УЛАЗ
ENTRANCE

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
069(497.11) (083.824)

ПЕТ Десетељја посвећености : педесет година рада Завичајног музеја у Јагодини 1954-2004 / (автори Љубица Здравковић ... и др.) ; уредници (и превод) Бранислав Цветковић, Смиљана Додић ; (фотографије Милосав Брајковић) = Five Decades of Enthusiasm : fiftieth anniversary of the Regional Museum in Jagodina / (authors Ljubica Zdravković ... et al.) ; editors (and translation) Branislav Cvetković, Smiljana Dodić ; (photography Milosav Brajković) - Јагодина : Завичајни музеј, 2004 (Јагодина : Штампа), - 40 стр. ; илустр. ; 30 см

Упоредо срп. текст и енгл. превод. - Податак о ауторима преузет из колофона. - Тираж 500.
-Библиографија: стр. 39-40.

ISBN 86-85065-02-X

1. Здравковић, Јубица 2. Завичајни музеј (Јагодина) а) Завичајни музеј (Јагодина) - Изложбени каталоги COBISS.SR-ID 117004044

■ Велика сала. Стала изложбена поставка
Great hall,
Permanent exhibition

